

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ad Romanos 3. dum ait : *Quod vident quis, quid sperant?* se scilicet visurum & per visionem conquireturum. Quare Paulus, dum iuxta Augustinum & D. Thomam, in transitu vidit diuinam essentiam, non fuit simpliciter comprehensor, sed viator.

Comprehensor simpliciter non vidit

Altero modo accipitur comprehensio pro inclusione. Quoniam verò qui rem perfectè cognoscit, hoc est, quantum ex se est nota cognosci, eam quasi complecti & includere cognitione videtur: per metaphoram, qui rem cognoscit, quantum de se est apta cognosci, dicitur eam comprehendere: qui verò inferiori aliquo genere cognitionis eam cognoscit, non dicitur illam comprehendere. Vnde Augustinus 12. de Ciuitate Dei 18. ait : *Quidquid scientià comprehenditur scientis cognitione finiatur.* Quod non est intelligendum positiuè, vt ipsemet Augustinus eo in loco satis explicat, & Durandus in 3. q. 1. 4. q. 1. atque Scotus ibidem ad secundum adnotarunt, quasi necesse sit, vt cognoscens pertinet ad finem rei cognoscendae: sic enim Deus non diceretur comprehendere seipsum, cum sine & termino entitatis ac perfectionis careat, eò quòd sit infinitus: sed intelligendum est negatiuè, ita vt entitas & perfectio obiecti non excedat cognitionem, sed tantum cognoscatur, quantum de se potest cognosci: quo pacto Augustinus ibidem ait, *Deum comprehendere seipsum, atque infinitate sua cognitionis quodam modo excludere infinitatem suam cognitionis & perfectionis.* Comprehendere ergo in hac significatione est cognoscere rem, quantum illa de se valet cognosci, vt hoc loco definit D. Thomas. Quare quid, quod sciri potest, cognosceret sola opinione, non diceretur illud comprehendere: quippe cum non penetraret extrema, ita vt cognosceret necessitatem connexionis vnus cū altero, quā habent suapte natura. Qui etiam id quod sciri potest ex causa, sciret solum ab effectu, non diceretur illud comprehendere: eò quòd non cognosceret causam necessariam connexionis, quam extrema habent ex natura rei. Quare neuter cognosceret rem obiectam quantum de se cognosci valet, neque ea cognitione, qua suapte natura est apta cognosci: & ideo eam non comprehenderet.

Deus comprehendit seipsum

In hac ergo posteriori significatione comprehensionis excitatur hoc loco quaestio proposita, cui D. Thomas respondet huiusmodi conclusione. Nullus intellectus creatus potest comprehendere diuinam essentiam. Haec est de fide, probaturque ex illo Ieremiae 32. *Fortissime, magne, potens, Dominus exercituum nomen ubi magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatio.* Iob. 11. *Foras vestigia Dei comprehendes, & vsque ad perfectum omnipotentem reperies:* quasi dicat, nequaquam ideoque adiungit, *Excelsior caelo est, &c.* Licet autem verba sint, non Iob, sed Saphar Naamathitis, verba tamen amicorum Iob, in quibus errare non deprehenduntur, non modicam habent auctoritatem. Saltem ad confirmandum tamquam Agiographa, quod aliunde probatur esse aperte de fide. Ad Romanos 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Accedit definitio Ecclesiae, tum alibi, tum in Concilio Lateranensi 2. cap. *firmiter*, de summa Trinitate & fide Catholica. Vnus est verus Deus, aeternus, immensus, incommutabilis, incomprehensibilis, &c. Haec autem omnia testimonia intelligenda sunt in comparatione intellectus creati. Deus namque suo intellectu se ipsum comprehendit, vt de se est notissimum, & Augustinus affirmat 12. de ciuitate Dei, cap. 8. Quanta enim est entitas & perfectio Dei, tanta est in eo vis ad se ipsum cognoscendum, ac proinde tantum se ipsum cognoscit, quantum valet cognosci. Probat Diuus Thomas conclusio-

Molina in D. Thom.

nem proposuit, quoniam, cum Deus sit infinita entitatis & perfectionis essentialis, aptus est suapte natura infinite cognoscere, sed nullus intellectus creatus potest eum infinite cognoscere, eò quòd pro quantitate luminis gloriae intellectus creatus cognoscat plus, aut minus Deum, nullaque ratione esse possit infinitum lumen gloriae, quod tamen esset necessarium, vt intellectus creatus Deum infinite cognosceret: ergo nullus intellectus creatus potest Deum comprehendere, etiam de potentia Dei absoluta.

Circa responsionem ad secundum & ad tertium argumentum D. Thomae notandum est, quamuis nihil eorum, quae sunt formaliter in Deo, lateat beatos videntes diuinam essentiam: nihil tamen eorum ita intelligi ab eis, vt penetraret omnino, hoc est, quantum in se potest intelligi. Quare licet beatus quoduis Dei attributum totum videat, eò quòd vnumquodque sit res indiuisibilis, cuius non est videre aliquid, quin tota illa videatur: licet etiam beatus videat modum cuiusque attributi, nepe esse infinitum, non tamen videt illud omnino, id est, quantum suapte natura videri potest: quia vt D. Thomas optime ait, *modus obiecti non est modus cognoscens*, id est notitia, qua cognoscens cognoscit rem obiectam, quam modum obiecti non est, qualem ex se vendicat modus obiecti, eò quòd cum modus obiecti sit infinitus, vt vendicat notitiam infinitam, qua entitas infinita obiecti continens eminenter totam latitudinem entis, quod creati potest, infinite cognoscatur & penetraret. Videt ergo beatus quoduis attributum, atque videt illud esse infinitum: non tamen videt illud infinite, ita vt penetraret infinitatem & virtutem ipsius, atque adeo cum nullum cognoscat, quantum de se valet cognosci, nullum poterit comprehendere.

Beatos nihil eorum lateat, quae sunt formaliter in Deo: nihil tamen eorum ita intelligi ab eis, vt penetraret omnino, hoc est, quantum in se potest intelligi.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum videntes Deum per essentiam omnia in eo videant.

DISPUTATIO I.

PRIMA conclusio huius articuli est. Nullus intellectus creatus videns Deum potest cognoscere in eo omnia, tam quae facit quam quae potest facere. Probat, Creatura, quae videtur in Deo, videtur in eo, vt effectus in sua causa, sed nullus intellectus creatus potest videre in Deo omnes effectus, qui sunt in illo tamquam in causa: ergo nullus intellectus creatus videns Deum potest cognoscere in eo omnia tam quae facit, quam quae potest facere. Maiorem probat, quia ea, quae in Deo videntur, ita videntur, vt sunt in illo: creatura autem sunt in Deo, vt effectus sunt virtute in sua causa: ergo videntur in eo, vt effectus in sua causa. Minorem verò probat, quia ille solus intellectus potest in causa cognoscere omnes causas effectus, qui causam comprehendit: quò enim causa perfectius videtur, eò plures effectus in ea videri possunt: vt in eo licet cernere, qui perspicacioris est intellectus: is enim, quia melius penetrat principia sibi proposita, quam penetrat ea is, qui hebetioris est intellectus, ex vno principio sibi proposito plurius conclusionum cognitionem accipit: ad cognoscendum ergo in causa omnes eius effectus, & omnes rationes effectuum, requiritur cause comprehensio: cum ergo nullus intellectus creatus possit Deum comprehendere, vt articulo precedente ostensum est: sit, vt nullus intellectus

Prima conclusio. Beatorum nullus potest in Deo cognoscere omnia vniuersim, etiam quae potest facere.

L creatus

creatus possit videre in Deo omnes effectus, qui A in illo tanquam in causa existunt.

Secunda conclusio. Beati complura vident in Deo quod perfectius Deum videntis rationis.

DISPUTATIO II.

Num recte probauerit D. Thomas primam conclusionem.

Contra maiorem propositionem Diui Thomae & illius probationem obicitur quidam, vt hoc loco Caietanus refert, quod Diuus Thomas aperte vult creaturas solum cognosci, & esse in Deo tanquam effectus in sua causa: cum tamen sint, & cognoscantur in Deo tanquam in speculo voluntario. Quod probant 1. ex Augustino in libro de videndo Deo, qui est epistola 121. dicente, Deus est speculum voluntarium, & si vult, videtur: si non vult, non videtur.

Secundò, quoniam Deus repraesentat creaturas distinctè vt speculum, & non indistinctè, causa repraesentat effectus: ergo creaturae videntur, & sunt in Deo tanquam in speculo.

Contra minoris confirmationem. Deinde contra id, quod assumitur in probationem minoris, nempe non posse cognosci omnes effectus, & rationes effectuum in causa, quin causa comprehendatur, argumentatur Aureolus & Gottifredus, vt referunt Caietanus hoc loco, Ferrarientis 3. contra gentes cap. 56. & Capreolus in 4. distinctione 49. Quaest. 6. Primò, quoniam duobus modis possunt cognosci omnes effectus in Deo, nēpe aut cognitione Dei, quae sit solum infinita extensiuè comparatione effectuum, & finita intensiuè Dei & effectuum: aut cognitione Dei, quae simul sit infinita extensiuè & intensiuè: & haec sola est comprehensio Dei: ex eo ergo, quod in Deo cognoscantur omnes effectus, qui diuina omnipotētia esse possunt, non sequitur Deum cōprehendi: quippe cum id esse possit per cognitionem Dei, quae solum esset infinita extensiuè, & non intensiuè, ac proinde cognitione quae non esset comprehensio Dei.

Secundò, omnia alia à Deo, esto per impossibile ponerentur in actu existentia, non aequarent esse infinitum Dei: ergo esto cognoscerentur actu, non aequarent totum id, quod cognosci in Deo potest: ergo ex cognitione eorum non sequitur comprehensio diuinae essentiae.

Tertiò, argumentatur Scotus in 3. distinctione 14. quaestione 2. In Deo est infinitas intensiua (hoc est, infinita perfectio essentialis) quae est ratio, quare in eo sint omnia, ac proinde quare in eo sit infinitas extensiua effectuum, quos potest producere, & quos continet in se eminenter: sed ex eo, quod videatur infinitas Dei intensiua, non sequitur comprehensio diuinae essentiae: id quod dicit se probasse quaestione praecedente in responsione ad secundum: ergo neque ex eo, quod videatur infinitas eius extensiua (id est, omnia, quae in eo sunt eminenter) sequetur comprehensio diuinae essentiae. Probat consequentiam, quia quando duo conueniunt eidem subiecto ordine quodam, hoc est, vnum mediante alio, vt conueniunt definitio subiecti & passio, aut duae passionēs vna mediante alia, vti quae si ex visione primi non sequitur comprehensio subiecti, neque sequitur ex visione secundi.

Quartò ita argumentatur, cognoscens vnum effectum in Verbo, neque comprehendit talem effectum, neque Verbum, vt talis effectus est causa: ergo & si plures cognoscat, nullum quoque eorum comprehendet, neque Verbum vt illorum est causa: ergo esto cognoscat omnes, neque eos comprehendet, neque Verbum ipsum, quatenus eorumdem causa existit.

Præterea argumentatur ibidem Scotus contra illud exemplum principij allatum in probatione minoris. Primò, causa, vt causa, nullam perfectionem accipit ab effectu: è quod naturaliter sit prior illo: ergo principij cognitio, vt est causa cognitionis conclusionis, nullo modo perficitur per cognitionem conclusionis: ergo ex eo, quod ex aliquo principio cognoscantur plures conclusiones, non rectè colligitur maior cognitio principij.

Secundò, sumo aliquod principium cognitum in aliquo certo gradu, v.g. vt quatuor, aut vt quinque, & argumentor in hunc modum. Aut ex tali principio cognitum in illo gradu potest cognosci de nouo aliqua conclusio, ita vt non augeatur cognitio talis principij: atque, si id concedas, habeo institutum, quod nimirum cognitio de nouo alicuius conclusionis ex aliquo principio maiorem cognitionem principij non concludat, quam esset antequam ex eo cognosceretur ea conclusio: aut non potest cognosci, nisi augeatur talis cognitio: quod si dederis, sequitur principium illud ita cognitum non esse principium: quippe cum nullius conclusionis possit esse principium, nisi prius augeatur cognitio illius secundum se spectati: quod tamen est absurdum.

Contra idem exemplum argumentatur Gottifredus & Durandus, nitentes ostendere non esse accommodatum ad probandum institutum. Primò, quoniam conclusiones continentur in principio in potentia, & confusè: effectus verò continentur in Deo actu, & distinctè.

Secundò, quoniam conclusiones non cognoscuntur in principio, nisi per assumptionem alicuius propositionis: in prima autem causa simpliciter, & sine aliqua deductione cognoscuntur effectus.

Pro solutione harum omnium obiectionum, atque ad pleniorē intelligentiam eorum, quae dicenda sunt, nonnulla adnotanda videntur. In primis modus loquendi Theologorum cum Augustino 4. super Genesim ad literam, potissimum cap. 22. 23. & 24. & 11. de ciuitate Dei cap. 7. & 29. Cognitionem enim, qua beati in essentia diuina vident creaturas, aut simul etiam in arte, & sapientia Dei, determinationē libera voluntatis diuinæ, appellant cognitionem creaturarum in Verbo. Dixi: aut simul etiam in arte & sapientia diuina, determinationē libera voluntatis diuinæ: propter complexiones cōtingētes futuras, quae vi solius intuitus essentiae non possunt cognoscere, & quoniam Augustinus locis citatis cognitionem creaturarum in Deo, dicit esse cognitionem in arte, atque in sapientia Dei. Quoniam verò ea, quae ad cognitionem spectant, Filio tribuuntur, qui est Verbum & Sapientia Patris: sicut ea, quae ad potentiam spectant, tribuuntur Patri, & quae ad bonitatem, Spiritui sancto: cognitio rerum in Deo, quocumque modo fiat, appellatur cognitio in Verbo. Aliam rationem reddit Scotus in 4. distinct. 49. quaest. 3. articulo 3. sed non adeo placet. Cognitionem verò, qua beati per species cognoscunt creaturas in ipsismet creaturis, hoc est, non in Deo, appellant cognitionem in proprio genere, siue cognoscant eas per species sibi naturales, siue per infusas supernaturaliter: quamquam ea

Durand.

Contra exemplū allatū in probatione minoris obicit Scotus primo.

Secundò.

Contra idē exemplū argumentatur Durandus & alij. Primò.

Secundò.

Beatorum visio in essentia, & in determinatione voluntatis diuinæ cur visio in verbo distat.

Beatorum cognitio in proprio genere quid.

Contra maiorem propositionem Diui Thomae & illius probationem obicitur primo.

Secundò.

Contra minoris confirmationem.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

magis proprie dicitur cognitio in proprio genere, quae fit per species naturales. Cognitionem creaturarum in Verbo, Augustinus locis citatis appellat etiam cognitionem Matutinam: eam vero, qua cognoscunt res in proprio genere, appellat Vesperinam. Et licet potissimum loquatur de Angelis, idem dicit esse intelligendum de animabus beatis.

Cognitio naturalis, quae est per species naturales.

Beati viri à beatis in essentia diuina, intelligendum id esse, tamquam in re cognita, quae est obiectiua ratio cognoscendi vterius creaturas. Essentia namque diuina concurrat ad visionem beatificam in primis eo concursu, quo concurrere solet species intelligibiles: vt tamen ita concurrat, non est res cognita, sed solum est ratio cognoscendi. Deinde eadem essentia diuina est obiectum cognitum per visionem beatificam: cum autem eminenter, atque virtute in se continet res omnes, quae per potentiam ipsius esse possunt, vtique si penetraretur, ac cognoscatur, vt eminenter eas continet, in ipsa, atque ex ipsa ita cognita, cognoscitur vterius eiusmodi res. Quo fit, vt tunc primarium obiectum visionis beatificae sit essentia diuina cognita in se ipsa, & secundarium sint creaturae quae in ipsa atque ex ipsa ita cognita vterius cognoscuntur. In hoc ergo sensu quaerit D. Thomas hoc loco, vtrum videntes Deum per essentiam videant in eo omnia, tamquam scilicet in obiecto primario & re cognita, quae fit ratio obiectiua, & medium cognoscendi vterius alia, quae in ipso eminenter continentur.

Beati viri à beatis in essentia diuina, tamquam in re cognita.

Creaturae sunt proprie in Deo tamquam in causa, in qua sunt tamquam in speculo.

Secundum est, quando dicimus creaturas videri à beatis in essentia diuina, intelligendum id esse, tamquam in re cognita, quae est obiectiua ratio cognoscendi vterius creaturas. Essentia namque diuina concurrat ad visionem beatificam in primis eo concursu, quo concurrere solet species intelligibiles: vt tamen ita concurrat, non est res cognita, sed solum est ratio cognoscendi. Deinde eadem essentia diuina est obiectum cognitum per visionem beatificam: cum autem eminenter, atque virtute in se continet res omnes, quae per potentiam ipsius esse possunt, vtique si penetraretur, ac cognoscatur, vt eminenter eas continet, in ipsa, atque ex ipsa ita cognita, cognoscitur vterius eiusmodi res. Quo fit, vt tunc primarium obiectum visionis beatificae sit essentia diuina cognita in se ipsa, & secundarium sint creaturae quae in ipsa atque ex ipsa ita cognita vterius cognoscuntur. In hoc ergo sensu quaerit D. Thomas hoc loco, vtrum videntes Deum per essentiam videant in eo omnia, tamquam scilicet in obiecto primario & re cognita, quae fit ratio obiectiua, & medium cognoscendi vterius alia, quae in ipso eminenter continentur.

Tertium est, vt D. Thom. de veritate q. 12. art. 6. & q. 8. art. 4. adnotauit, creaturas proprie dici esse in Deo tamquam effectus in sua causa, vt de se est notissimum: esse vero in eo tamquam in speculo, non dici proprie, sed metaphoricè: ob eam videlicet similitudinem quae cernitur inter Deum & beatos, si comparentur cum iis, qui res in speculis repraesentatas intuentur. Vt enim respicientes ad specula rerum simulacris ac similitudinibus affecta, res ipsas repraesentatas videmus: ita in Deo viso creaturas modo paulò antè explicato beati intuentur. Differt tamen inter alia, modus existendi creaturarum in Deo, à modo existendi rerum in speculo. Primum, quia res in speculo sunt distinctae & diuisae per distinctas formas: creaturae autem sunt vnite in Deo: quo etiam modo solemus dicere membra animalium esse vnite in femine, quae in eodem virtute existunt. Secundò, quia speculum recipit similitudinem à rebus ipsis, quas repraesentat: Deus autem nihil recipit à creaturis, quin potius creaturae sunt similitudines Dei participatae: qua ratione potius habet rationem speculi, vt ex ipsis cognoscitur Deus (iuxta illud 1. ad Cor. 13. Videmus nunc per speculum, creaturarum scilicet, & in enigmate) quam Deus habeat rationem speculi, vt in ipso cognoscitur creaturæ. Quia etiam Deus Filius est imago Patris, procedens & recipiens suum esse à Patre, tribuitur ei nomen speculi Sapientiae 7. Candor est lucis aeternae, & speculum sine macula.

Speculum voluntarium in Deo ab Augustino appellatur.

At dubium est hoc loco, quare Augustinus appellauerit Deum speculum voluntarium. Qui negant concedendum esse lumen gloriae, dicuntque visionem beatificam immediatè infundi à solo Deo, praesertim nonnatales, de quorum numero est Gabriel in 3. distin. 1. 4. quaest. 1. dicunt, idè Deum appellari voluntarium speculum, quoniam Deus cum visione suae essentiae producit voluntariè visiones plurium aut pauciorum creaturarum, prout sibi placet: idque siue per eundem actum, quo simul videtur diuina essentia, siue per distinctos actus. Atque

Molina in D. Thom.

A hac ratione affirmant modò videri plures creaturas, & modò pauciores, nà cum diuina essentia. Caietanus hoc loco, Sotus in 4. distin. 49. quaestione 3. articulo 3. & Ferraricnsis 3. contra gentes capit. 56. idè docent Deum, appellari speculum voluntarium, quòd vt voluntariè confert lumen gloriae, quo videatur, ita voluntariè confert maiorem vel minorem copiam luminis, quo plures aut pauciores creaturae in ipso magis aut minus clarè viso conspiciantur. Aliam quoque eiusdem rei rationem inferius subiiciemus.

Quartum est, longè diuersum esse, cognoscere creaturas in se ipsis, & cognoscere illas in Deo, vt Diuus Thomas 3. contra gentes, capit. 56. adnotauit. Etenim ex cognitione plurium, aut pauciorum creaturarum in se ipsis, non rectè colligitur maior aut minor cognitio Dei, neque item ex cognitione omnium (esto per impossibile daretur) rectè inferretur Deum comprehendi. At ex cognitione potentium creaturarum in Deo tamquam in obiecto cognito, quòd fit ratio obiectiua cognoscendi creaturas, optime colligitur maior cognitio Dei: quippe cum, quòd in Deo cognoscantur plures creaturae, ex eo proueniat, quòd Deus ipse magis cognitione penetratur. Simili modo ex cognitione omnium creaturarum quoad omnes modos, habitudines, & rationes earum, rectè inferretur comprehensio diuinae essentiae, & potentiae: eò quòd talis cognitio omnium creaturarum in Deo, sequatur necessariò absolutam omni ex parte penetrationem diuinae essentiae, atque potentiae. Neque enim in diuina potentia remanet aliquid vterius cognoscendum, ac penetrandum, cum penetraretur in ea habitudo ad totum suum obiectum adaequatum, & ad singulas illius partes, potentiaque ipsa videatur, qualis est in se ipsa, quòd est potentiam comprehendi. Id autem esse nequit, nisi simul comprehendatur essentia, maxime cum ex penetratione essentiae proueniat, quòd cognoscantur ea, quae in Deo sunt eminenter, atque adeò quòd penetraretur potentia.

Comprehensio Dei sequitur ex cognitione rerum omnium possibilium in ipso, non vero ex cognitione earum in ipsis.

Postremum est, longè diuersum esse cognoscere aliquid in aliquo, & cognoscere aliquid ex aliquo, vt notat Diuus Thomas de veritate, quaestione 8. articulo 1. 5. & aliis in locis, quae citat Capreolus vbi supra ad argumenta Durandi contra primam conclusionem. Cognoscere namque aliquid in aliquo est siue discursu, nulla addita assumptione, eadem ipsa cognitione, qua cognoscitur id, in quo aliud dicitur cognosci, cognoscere etiam id, quòd in eo dicitur cognosci: Quo pacto Angeli, proposito sibi aliquo principio, in eo intuentur simul minorem, quae cum eo potest subsistere, & conclusionem, quae inde inferretur, atque ita in maiori propositione eadem cognitione, qua eam cognoscunt, intelligunt etiam conclusionem. Cognoscere vero aliquid ex aliquo, est, ex cognitione vnus deuenire in cognitionem alterius, quòd fit distinctis cognitionibus, atque per discursum, & assumptionem alterius propositionis, quando ex vno principio tamquam ex maiori propositione dicitur ita cognosci aliqua còclusio. Illud tamen animaduertendum est, cum dicimus cognosci vnum ex alio, particulam, ex, posse denotare, vel emanationem cognitionis vnus ex cognitione alterius, vel quòd vnum sit ratio obiectiua, ex qua, & per quam aliud cognoscatur. Priori modo cognosci vnum ex alio, & cognosci vnum in alio, diuersa sunt: posteriori vero modo, minimè. Atque hoc posteriori modo sumpsisse videtur hoc loco Diuus Thomas, cum dixit, eum, qui habet intellectum eleuarum, statim ex vno principio proposito accipere

Cognoscere aliquid in aliquo, & cognoscere ex aliquo diuersa sunt.

F Atque hoc posteriori modo sumpsisse videtur hoc loco Diuus Thomas, cum dixit, eum, qui habet intellectum eleuarum, statim ex vno principio proposito accipere

multarum cõclusionum cognitionem. Eoem quoque modo nos idem sumptimus paulò superius inter explicandum, quid esset cognoscere creaturas in essentia diuina. His præhabitis, facilis est solutio argumentorum quæ propõsita sunt.

Ad primũ argumentũ contra maiorem, & illius probationem.

Ad argumenta ergo, quæ proponuntur contra maiorem propositionem Diui Thomæ, & illius probationem dicendum est. Ad primum quidem, illud idem, quod est creaturas esse, & cognosci in Deo tamquam effectus in sua causa, appellari per metaphoram esse & cognosci in Deo tamquam in speculo, vt explicatum est. Quare ad Augustinum dicendum est, appellasse Deum speculum per metaphoram, & appellasse illud voluntariũ, ad sensum explicatum.

Ad secundũ. Cognita perfectiõ causa prima cur in ea cognoscantur effectus, etiam singulares: non verò in causis secundis perfectiõ cognitiõ.

Ad secundum, quando in prima parte antecedentis dicitur, Deum representare distinctè creaturas tamquam speculum: si ita intelligatur, quasi distinctio cernatur ex parte Dei, ita vt Deus secundum aliud, & aliud sui representet aliam, ac aliam creaturam, ad modum, quo speculum per distinctas species intentionales, quas habet, representat distincta objecta, neganda est prior pars antecedentis: nõ enim hoc modo representat Deus creaturas, sed vnitè tamquam causa, quæ vnitè continet suos effectus, ad eum modum, quo plura membra vnitè continentur virtute in semine. Si verò ita intelligatur, vt distinctio se habeat ex parte obiectorum, quasi Deus secundum idem sui representet distinctè singulas creaturas, nõ cedenda est prior pars antecedentis, sed neganda est posterior, causam videlicet, maximè primam, in qua virtute continentur omnes gradus, etiam individuales effectuum, non representare distinctè hoc modo suos effectus. Dixi, maximè primam: quia non est necesse, vt in causa secunda perfectè cognita cognoscantur omnes effectus singulares ab ea producibiles: eò quòd differentia individuales, vtpote quæ pendent ex circumstantiis concurrentibus, vt quinto Metaphysicæ explicauimus, non contineantur virtute, & eminenter in sola causa secunda efficiente, & ob id ex illa sola perfectè cognita in se ipsa cognosci nequeant, nisi simul cognoscantur alia, ex quibus pendent, quæque non continentur virtute in tali causa secunda eorum indiuiduorum effectrice.

Ad primum contra id, quod sumitur in probationem minorũ.

Ad primum Aureoli & Gottifredi negandum est, posse esse cognitionem omnium effectuum in Deo, ac proinde infinitam extensiuè, quin simul sit infinita intensiuè. Cũ enim, quò plures & perfectiores effectus cognoscuntur in Deo, eò clarior, perfectior, & intensior sit notitia, quæ de Deo habetur, vtique si in Deo cognoscantur omnes effectus qui omnipotentia ipsius esse possunt, cum sint non solum infiniti multitudine, sed etiam in eis detur in infinitũ maior ac maior perfectio effectuum essentialis, cognitio, qua in Deo cognoscuntur, erit cognitio Dei infinite intrinseca, infinite clara, & perfectè, qualis exigitur vt diuina essentia comprehendatur.

Ad secundũ.

Ad secundũ concessio primo antecedente, & prima consequentia, distinguendum est consequens secundæ consequentiæ. Si enim sit sermo de cognitione effectuum in se ipsis, admittenda est consequentiã: neque enim dicimus ex cognitione omnium creaturarum in seipsis, rectè colligi comprehensionem diuinæ essentiæ. Si verò sit sermo de cognitione omnium aliarum rerum in diuina essentia, neganda est consequentiã: talis namque cognitio omnium aliarum rerum in Deo prouenire nequit, nisi ex comprehensione diuinæ essentiæ, & potentia, vt explicatum est, & ideo ex ea rectè à posteriori colligitur comprehensio diuinæ essentiæ.

A Ad tertium, quod est Scoti, concessa maiori, ad minorem dicendum est, ex eo, quòd videatur infinitas Dei intensiuæ, non sequi quidem comprehensionem diuinæ essentiæ, si non omnino videatur, & penetratur: sequi tamen si omnino videatur & penetratur, vt ex dictis super solutionem ad secundũ & tertium articuli præcedentis satis patet. Quare si infinitas etiam extensiuæ, non omnino penetratur in Deo, sed in confuso in Deo videatur quod potest producere omnia atque infinita quæ quacunque ratione esse possunt, non discernendo in Deo, quæ, & qualia in particulari, tunc ex cognitione infinitatis extensiuæ non sequitur comprehensio diuinæ essentiæ: si verò infinitas extensiuæ omnino penetratur in Deo, distinctèque in Deo concipiatur, quæ, & qualia potest producere, penetrando in particulari omnes modos, rationes, & habitudines eorum, quæ potest producere, negandum est ex tali cognitione infinitatis extensiuæ in Deo, non rectè colligi à posteriori comprehensionem diuinæ essentiæ.

Ad tertium.

B Ad quartum neganda est vltima consequentia, si sit sermo de cognitione omnium in Deo: ex cognitione namque omnium effectuum in Deo rectè colligitur à posteriori comprehensio diuinæ essentiæ, vt explicatum est: non verò ex cognitione aliquorum duntaxat, quòd quidem eo ipso, quòd vel vnum tantum lateat nec conspiciatur in Deo, non cognoscitur & penetratur Deus, quantum de se potest cognosci, & ideo non comprehenditur.

Ad quartum.

C Ad primum Scoti contra exemplum D. Thomæ dicendum est, id locum habere, quando cõclusiones cognoscuntur in principio distinctis cognitionibus à cognitione principij, atque per subumptionem alterius propositionis: tunc enim cognitio principij est causa cognitionis cõclusionis, atque ex cognitione plurium cõclusionum ex eodem principio non necessariò colligitur maior cognitio & penetratio principij secundum se: Diuum Thomam autem intelligendum esse, quando conclusiones cognoscuntur in principio eadem cognitione, qua principium ipsum cognoscitur: tunc enim cognitio principij non est causa cognitionis cõclusionum, sed principium ipsum est causa & ratio obiectiua, quòd in ipso videantur conclusiones: quòd verò plures videantur, prouenire nequit nisi ex eo, quòd principium ipsum plus videatur & penetratur secundum se ipsum, quam antè penetraretur: quare concedatur totum Scoti argumentum.

Ad primum Scoti contra exemplum Diui Thomæ.

D Secundum argumentum locum etiam habet, quando conclusio cognoscitur ex principio distincta cognitione, atque assumpta alia propositione: occurrente namque de nouo aliqua propositione, quæ assumatur cum eo principio, poterit de nouo cognosci ex eo aliqua conclusio, non aucta cognitione principij, quæ de eo antea habebatur. At quòd in aliquo principio eadem cognitione, qua principium videtur, cognoscatur de nouo aliqua conclusio, esse nequit, nisi facta variatione in cognitione, qua cognoscitur principium & penetrato magis principio ipso secundum se. Quòd si obiciatur cum Scoto, ergo tale principium cognitum in tali gradu, nullius alterius conclusionis potest esse principium. Respondendum est, si sit sermo de conclusionem, quæ cognoscatur in illo, admittendam esse consequentiã, neque id absurdum est: si verò de conclusione, quæ cognoscatur ex illo, negandam esse consequentiã: quia per assumptionem alterius propositionis, quæ de nouo occurrat, poterat deduci & cognosci de nouo aliqua conclusio, minime aucta cognitione principij, vt dictum est.

Ad secundũ.

Ad

Ad primū Duranti. Ad primū Durandi & Gottifredi dicendum est, quemadmodum effectus continentur actu in Deo, non formaliter sed eminenter: ita conclusiones contineri in principiis actu, non formaliter, sed virtute, atque eminenter: & quemadmodum effectus sunt in Deo vnitè, ita tamen, vt distinctè possit quilibet eorum cognosci in Deo, vt explicatum est: ita conclusiones vnitè esse in principio, ita tamen, vt distinctè possit quævis videri in principio, si principium, quantum ad id satis est, penetratur.

Ad secundū. Ad secundū neganda est maior: quoniam licet ex principio non cognoscatur conclusio sine assumptione propositionis, in principio tamen cognosci potest sine assumptione vilius propositionis, eadem cognitione, qua cognoscitur principium, vt explanatum est: necessarium tamen est, vt principium penetratur quantum satis est, vt in eo cognoscatur conclusio. Atque eodem modo, ad cognoscendos effectus in Deo, necessarium est, vt Deus penetratur quantum satis sit, vt tales effectus in eo cognoscantur.

DISPUTATIO III.

Vtrum beati in Deo videant omnia que formaliter in eo sunt.

Beati finis vident omnia, quæ sunt formaliter in Deo. Explicandum est deinceps, quo vsque se extendat cognitio beatorum in patria, tam circa ea, quæ formaliter sunt in Deo, quam circa ea, quæ in eo sunt eminenter. Et quidem circa questionem propositam communis est Theologorum sententia, beatos omnes videre omnia, quæ sunt formaliter in Deo, licet singula plus aut minus penetrent, prout plus, aut minus luminis gloriæ participant. Atque hoc planè docuit apertè D. Thomas articulo præcedente ad secundum, dum dixit, Deum non ob id dici incomprehensibilem, quod aliqui ipsius lateat videntem diuinam essentiam, sed quod non videatur, quantum ex se est aptus videri. Potest verò id probari primò, quoniam in Deo propter summam ipsius simplicitatem, omnia tam attributa, quam relationes, sunt idem cum diuina essentia, non solum res, sed etiam ratione formali, nõ minus quam ego ipse mecum sum vnus & idem: ergo qui clarè viderit diuinam essentiam, necessariò videbit omnia, quæ in Deo sunt formaliter: cum omnia sint idem omnino cum diuina essentia ex natura rei. Secundò, Ioannes 1. canonica cap. 3. ait, *Videbitur Deum sicuti est*: ergo omnes beati vident omnia, quæ formaliter sunt in Deo: id namque sonare videtur verbum illud, *sicuti est*. Qui enim non videret Deum iustum, sapientem, potentem, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & ita de cæteris, quæ formaliter sunt in Deo, & quæ re & ratione formali sunt ipsemet Deus, non videret eum vt est secundum se. Consonat etiam Concilium Florentinum in decreto de purgatorio, dum definit, *animas iustorum statim ac nihil habent purgandum, recipi in caelum, & inueni clarè ipsam Deum trinum, & vnum sicuti est*. Quia enim Deus in se est trinus & vnus, definit Concilium, *videndum trinum, & vnum sicuti est*. Quare cum eadem sit ratio de cæteris, quæ formaliter sunt in Deo, fit, vt beati intuentes Deum sicuti est ea omnia in eo conspiciant. Hoc verò amplius erit manifestum ex dicendis disputatione sequente, vbi examinandum est, vtrum saltem de potentia Dei absoluta possit quis intruere Deum, non conspiciendo omnia, quæ in eo formaliter sunt.

Obiectio. At obicit aliquis, in Deo sunt formaliter infinita.

Molina in D. Thom.

A nita perfectiones simpliciter, quas appellamus attributa: beati verò non vident in Deo infinita: ergo non vident omnia, quæ formaliter in Deo sunt.

B Ad hoc argumentum neganda est maior: perfectiones enim simpliciter, quas appellamus attributa, vt intellectus, scientia, iustitia, &c. (quidquid Bartholomæus Torres de Trinitate q. 28. ad articulum secundum D. Thomæ in contrarium innuat) non sunt in Deo infinita multitudine, sed finita, & non magno quodam numero comprehensa. Præterea, omnes sunt vnica perfectio re & ratione formali propter summam simplicitatem diuinam. Illæ ergo perfectiones, quæ sunt eminenter in Deo, sunt infinita multitudine non quidem quoad esse, quod habent in Deo, sed secundum esse, quod habent, si secundum se ipsas considerentur: atque hoc modo considerata non videntur omnes à beatis. Illæ verò perfectiones, quæ sunt in Deo formaliter, sunt finite multitudine, singulæ tamen sunt infinita secundum se ipsas: videnturque omnes à beatis, nulla tamen earum videtur, quantum ex se est apta videri, & ideo non comprehenditur. Quare licet singuli beatorum videant omnia attributa diuina, Deum tamen non comprehendunt, quia nullum eorum cognoscunt, quantum ex se est aptum videri.

C Obicit rursus aliquis, in Deo sunt formaliter idæ omnium rerum, quas potest facere: potest autem facere infinitas: ergo si beati vident in Deo omnia, quæ in eo sunt formaliter, vident infinita.

Item si vident omnia, quæ in eo sunt formaliter, vident scientiam & cognitionem, quam habet de omnibus rebus, etiam de illis quas potest facere: ergo in ea vident infinita.

D Pro solutione harum obiectionum sciendum est, quando dicimus beatos videre in Deo omnia, quæ in eo sunt formaliter, intelligendum id esse, quoad id reale, quod dicunt in Deo: non verò quoad habitudinem rationis, quam dicit ad creaturas in particulari: id enim exigit penetrationem eorum, quæ sunt formaliter in Deo, prout eminenter continent creaturas in particulari, quam penetrationem non necesse est haberi à beatis.

E Ad primam ergo obiectionem neganda est consequentia: quoniam idea in Deo dicit essentiam diuinam cum habitudine rationis ad creaturam, vt videbimus questione 15. neque sunt plures idæ in Deo, nisi ratione diuersorum respectuum, quos essentia diuina fundat comparatione diuersarum creaturarum: quare cum non sit necesse cognoscere in Deo habitudines ad creaturas in particulari, non erit necesse cognoscere ideas singularum creaturarum.

F Ad secundam simili modo dicendum est, beatos videre quidem scientiam diuinam, quoad esse scientiæ diuinæ, cõsque intuefi Deum per illam scire omnia, nõ tamè hæc aut illa in particulari: quoniam in Deo scientia huius aut illius rei particularis, nihil aliud addit supra scientiam de se ipso, quam habitudinem rationis ad hæc aut illam creaturam tamquam ad obiectum secundarium, vt questione 14. parebit: non est autem necesse beatos videre in Deo habitudines omnes rationis ad creaturas particulares, vt dictum est.

Est & alia ratio, quæ hanc coadiuuat, quare non necesse sit beatos videre scientiam diuinam, vt huius aut illius creaturæ particularis: quoniam quemadmodum in nobis & in Angelis cogitationes cordis & decreta, hoc est, volitiones, aut nolitiones voluntatis, naturaliter sunt occultæ cæteris rebus creatis, etiam ipsis Angelis, cum tamen Angeli penetrarent

Responsio.

Attributa diuina non sunt secundum multitudinem infinita in Deo.

Obicitur deinde primò.

Secundò.

Beati vident omnia, quæ sunt formaliter in Deo, licet nõ quoad respectus ad creaturas in particulari.

Ad primam obiectionem.

Ad secundam.

Cogitationes & volitiones Dei naturaliter sunt occultæ beatis, nisi peculiariter eis manifestentur.

cætera naturalia, quæ in nobis sunt: ita in Deo cognitiones & decreta voluntatis super natura sunt occulta, etiam iis, qui diuinam essentiam intuentur, nisi peculiariter à Deo illis manifestentur, iuxta illud Pauli 1. ad Corinthios 2. *Quis enim hominum scit, quæ sunt hominum, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: ita etiam quæ Dei sunt, nemo cognouit nisi spiritus Dei.*

Quare (vt ex illo Marci 13. constat: *De die illo nemo scit, neque Angeli in celo*) beati ignorant quando futura sit dies iudicij, neque vi solius luminis gloriæ possunt id cognoscere, nisi peculiariter à Deo manifestetur: eò quòd pendeat ex decreto voluntatis diuinæ. De modo autem huius manifestationis dicemus paulò inferiùs.

Meritò autem in superioribus semper sum locutus de habitudinibus ad creaturas in particulari acceptas: quoniam in attributis, in quibus beati ignorant, aut ignorare possunt habitudines ad creaturas ita sumptas, cognoscunt habitudinem ad creaturam in communi: quippe cum cognoscant omnipotentiam in Deo, esseque in eo scientiam, atque ideas omnium rerum, quæ quacumque ratione esse possunt, quæ tamen cognoscere non possunt nisi cognita habitudine horum omnium ad creaturas in commune seu indistinctè.

DISPUTATIO IV.

Vtrum diuina saltem potentia beati intueri possint essentiam, non intuenso personas, aut vnã personam sine alia.

Scorus in 1. distinctione 1. quæstio. 2. licet cum aliis consentiat, beatos omnes intueri omnia, quæ formaliter sunt in Deo, asserit tamen diuinam potentiam fieri posse, vt conspiciant essentiam, interim non intuenso personas, aut vnã personam, non intuenso aliam, cui non opponatur relatiuè. Verbi gratia fieri posse, vt intueantur Patrem, quòd Patrem, non intuenso interim Spiritum sanctum. Idem videtur concessurus de attributis diuinis, tamen de eis non loquatur, nempe diuinam potentiam conspici posse vnũ sine aliis: vt enim constituit distinctionem formalem inter essentiam & proprietates personales, propter quam affirmat posse diuinam potentiam cerni essentiam sine personis, ita eandem distinctionem constituit, tum inter attributa, & essentiam, tum etiam inter attributa inter se comparata.

Probat verò hanc suam sententiam. Quoniam quæ admodum essentia diuina est obiectum primum visionis beatificæ, & creaturæ, quæ in ea conspiciuntur, pertinent ad obiectum secundarium: ita personæ diuinæ, seu proprietates personales pertinent quasi ad obiectum secundarium: ergo sicut Deus potest ostendere suam essentiam, non ostendendo creaturas, quia creaturæ pertinent ad obiectum secundarium: & ideo ab eis visio beatificæ non pedit essentialiter, ita potest ostendere essentiam, non ostendendo personas, aut vnã personam, non ostendendo aliam, cui non opponatur relatiuè.

Posteriorem partem antecedentis, nempe quòd proprietates personales pertineant quasi ad obiectum secundarium visionis beatificæ, probat primò. Quoniam atque priùs origine, quàm generet Filiũ est perfectè beatus: ergo in illo priori habet obiectum, à quo perfectè beatur: sed nõ habet essentiam communicatam tribus personis, quippe cum essentia in illo priori communicata non sit tribus personis: ergo essentia, vt essentia, & non vt in tribus personis, est obiectum primò & per se beatus, ac

A proinde proprietates personales non pertinent ad obiectum primum visionis beatificæ. Primum antecedens totius probationis ex eo confirmatur, quòd Pater nullam perfectionem sibi intrinsicam habeat à persona producta: beatitudo verò fit perfectio intrinseca Patri.

Secundò probat eandem posteriorem antecedentis partem, quoniam si personæ pertinerent ad obiectum primum visionis, cum obiectum primum concurrat ad visionem ad modum speciei intelligibilis, aliquid reciperet Pater à Filio, nempe visionem ipsam beatificam quatenus ad illam concurreret proprietas Filij vice speciei intelligibilis. Vnde in primis sequeretur, Patrem non omnem perfectionem habere à se solo, quandoquidem beatitudinem suam haberet à Filio & Spiritu sancto ad eam concurrentibus per suas proprietates personales vice speciei intelligibilis. Sequeretur deinde, non omnem perfectionem essentialiam esse priorem proprietatibus personalibus, sed aliquam, visionem videlicet qua Deus se ipsum videt, esse posteriorem, eò quòd ad illam concurrerent proprietates vice speciei intelligibilis, & ob id eam prærequireretur.

Tertiò probat eandem posteriorem partem antecedentis, quoniam si intellectus diuinus, non vt in Patre, sed vt in aliqua persona producta, esset principium beatitudinis Patris, pater non esset beatus à se: ergo pari ratione si essentia, non vt essentia præcisè, sed vt in aliqua persona producta, esset per se obiectum beatitudinis, quasi proprietas talis personæ productæ pertineret etiam per se ad obiectum beatitudinis, sequeretur Patrem non esse beatum à se. Patet consequentia, quia obiectum, vt obiectum, hoc est, vt cõcurrit instar speciei intelligibilis, non minùs requiritur ad beatitudinem, quàm requiritur intellectus.

Quartò, quòd aliquod est à se tale, erit tale etiam si per impossibile quodlibet aliud non sit: sed Pater est à se beatus: ergo esto per impossibile neque esset Filius, neque Spiritus sanctus, esset Pater beatus: sola ergo essentia, vt essentia pertinet ad obiectum primum & per se beatitudinis, proprietates verò personales minime.

Potest etiam confici hoc secundum argumentum principale pro sententia Scoti. Non implicat contradictionem, Deum ostendere absolutum sine relatiuo, quod non sit de illius ratione atque essentia: sed relationes constituentes diuinas personas non sunt de ratione diuinæ essentia: alioquin essentia esset essentialiter & intrinsecè relatiua: ergo potest Deus ostendere illam beatis interim, non ostendendo eis proprietates personales.

Potest etiam confici hoc tertium ac difficile argumentum. Non minor est vnio substantialis, quæ fit per incarnationem naturæ, quæ assumitur, cum eo à quo assumitur, quàm sit vnio intellectus beati per visionem beatificam, cum obiecto per eam ostenso: sed potest natura humana vniri Verbo, & nõ Patri, aut Spiritui sancto, vt re ipsa effectum est: ergo poterit Deus ostendere beato se ipsum, non ostendendo illi Spiritum sanctum, aut ostendere illi essentiam, non ostendendo illi proprietates personales.

Duo sunt, quæ in hac sententia Scoti continentur. Vnum est, posse Deum ostendere beatis essentiam non ostendendo eis personas, aut vnã personam, non ostendendo aliam. Alterum verò est, præcipuum fundamentum, cui Scotus nititur, nempe personas non pertinere ad obiectum primum, sed ad quod secundarium visionis beatificæ.

Beati ignorant quando dies iudicij sit futura.

Attributorum habitudines ad creaturas in communi cognoscunt beati.

Scoti sententia.

Eam probat primò.

Posteriorem partem antecedentis probat primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Secundò principale intentum probatur.

Tertiò.

Quòd

Quæ nulla ratione videatur esse personam, quia personam esse dicitur, aut contrarium.

Quod ad primum attinet, statuitur, vt probabilius, hæc conclusio contraria opinioni Scoti. Nulla potentia fieri potest, vt quis videat essentiam, quin videat personas, atque attributa diuina, aut vt videat aliquid horum sine reliquis. Hæc est Soti in 4. dist. 49. q. 3. artic. 3. Caietani 2. 2. q. 1. art. 8. atque eandem innuit D. Thomas eo loco ad tertium. Probatur primò, quoniã in Deo propter summam simplicitatem diuinam, qualis exprimitur in Concilio Lateranensi 2. cap. Firmiter, & cap. damnamus. de summa Trinitate & fide Catholica, licet virtute sit distinctio inter essentiam & personas atque attributa, actu tamen nulla prorsus est distinctio ex natura rei, neque realis, neque formalis, quicquid Scotus in contrarium dixerit, quod alio in loco est disputandum, quin potius tanta identitas est inter essentiam & personas, & inter attributa mutuo inter se comparata, quanta inter Michaëlem, & eundem Michaëlem, aliàs non esset in Deo summa simplicitas: ergo sicut implicat contradictionem videre Michaëlem, Michaële non viso, ita implicat contradictionem habere clarum intuitum diuinæ essentia: sicut est in seipsa, quin eodem videantur singula persona, & attributa, & contra, habere clarum intuitum alicuius personæ, vt est in seipsa, quin eodem videantur essentia, attributa, & per consequens cetera personæ. In via tamen, quia non apprehendimus essentiam diuinam, attributa, atque personas vt sunt in seipsis, sed ex rebus creatis formamus conceptum communem Deo & creaturis, videlicet sapientia, bonitatis, essentia, paternitatis, &c. quem ad diuina coarctamus addentes particulam hæc, diuinam, per quam quod infinitum, aut aliquid simile intelligimus, possumus quidem concipere essentiam, non concipiendo attributa, & personas, & vnum attributum, aut personam, non concipiendo reliqua, eò quòd non attingamus hæc, vt sunt in seipsis: at si cerneremus aliquid horum, vt est in seipso, attingentes propriam rationem formalem, vt est in se, in ea conspiceremus reliqua propter summam simplicitatem & identitatem eorum, inter quæ non cernitur oppositio relatiua. Conspiceremus namque vnam & eandem rationem formalem simplicissimam simul esse essentiam, sapientiam, bonitatem, iustitiam, paternitatem, filiationem, &c.

Secundò probatur conclusio, quia si in Deo non esset sanctissima Trinitas personarum, sed esset vna tantum persona diuina, vt crediderunt Philosophi, implicaret contradictionem videre essentiam diuinam non videndo personam illam, idque propter identitatem summam essentia cum illa persona: sed non minor identitas est ex natura rei singularum personarum cum essentia diuina, quam esset illius personæ cum eadem essentia, aliàs modò non esset summa simplicitas in Deo, sed minor, quam tunc esset: ergo modò implicat contradictionem videre essentiam non videndo personas, aut personam non videndo essentiam.

Confirmatur ex illo Ioannis 14. Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum: Quod non dicit, propter eò quòd relatiuè dicatur ad Patrem, sed propter identitatem, quam ipse & Pater habent cum essentia iuxta communem expositionem Sanctorum, ratione cuius identitatis Filius videri nequit, quin simul videatur essentia, neque essentia quin videatur Pater. Vnde subdit: Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? ratione scilicet essentia, quæ in vtroque nostrum est, & cum qua sumus idem prorsus, licet abinuicem distinguamur propter op-

positionem relatiuam. Quòd verò attinet ad secundum, Caietanus loco citato censet, proprietates personales pertinere etiam ad obiectum primarium beatificum, non solum beatitudinis diuinæ, sed etiam creatæ, puta hominum & Angelorum. Probat autem pertinere ad obiectum primarium beatitudinis diuinæ, quoniam beatitudo, quæ Deus seipsum videt, est comprehensio diuinæ essentia, quæ esse nequit sine cognitione personarum, quibus est communicata.

Quòd verò pertineant etiam ad obiectum primarium beatitudinis creatæ, probat: Quoniam obiectum beatitudinis creatæ est Deus sicuti est, iuxta illud Ioan. 1. can. cap. 3. Videbimus Deum sicuti est: in hoc autem, quòd est videre Deum sicuti est, non solum includitur visio diuinæ essentia in se abstracto à suppositis, sed etiam visio suppositorum, in quibus est, seu quibus est communicata.

Confirmatur in primis, quia qui videret Deitatem non intuendo supposita, non esset beatus; eò quòd non videret Deum, sed Deitatem, non vt est à parte rei.

Deinde, quia intellectus non quiesceret, sed naturaliter desideraret videre, vterius, quomodo Deus sit Trinus. Vult itaque Caietanus, vt seipsum explicat in solutionibus ad argumenta Scoti, essentiam diuinam esse rationem obiecti beatifici: Deum autem vt trinum & vnum, esse id quod primò beat, vt quod, ac proinde essentiam & proprietates personales includi in obiecto primario quod beat, essentiam quidem, vt rationem obiecti; proprietates verò, vt complentes obiectum quod primarium.

Quid verò hæc de re sentiam, sequentes conclusiones patefacient. Prima est. Si per impossibile videretur essentia diuina, non visis personis, qui illam ita videret, simpliciter & proprie esset beatus. Probat, quia visio beatifica beat quatenus visio eius, quod in se continet totam latitudinem boni: sed diuina essentia, præcisè considerata à relationibus, continet in se totam latitudinem boni: ergo visio illius efficere hominem proprie, & simpliciter beatum. Neque obstant, quæ Caietanus obicit, vt ex solutionibus argumentorum erit manifestum. Imò si duo æquè viderent diuinam essentiam, hoc est, æquè clarè, æquè intensè, & æquè penetrando illam quoad rationem formalem essentia, & per impossibile vni eorum occultarentur relationes, alteri verò minime, illi essent, vt arbitror, æquè beati beatitudine essentiali: quippe cum Deus, vt Deus, sit qui beat, & illi æquè viderent Deum, vt Deum, tamen vni videret eum esse Trinum in personis, & alius non.

Secunda conclusio. Personæ, seu relationes diuinæ, non ad obiectum secundarium, sed ad primarium visionis beatificæ dicendæ sunt pertinere. Probat, quoniam sunt formaliter in obiecto primario, tanquam modi, non solum existentes in essentia, sed etiam cum ea idem prorsus ex natura rei: Modi autem obiecti primarij se habendi in seipso, vtique ad ipsummet obiectum primarium pertinent, quando eodem actu attinguntur, quo obiectum primarium attingitur.

Tertia conclusio. Vt videantur personæ seu relationes diuinæ, satis est, si sola essentia diuina concurret ad visionem beatificam vice speciei intelligibilis, maxime quando per visionem comprehenditur essentia diuina, neque necessarius est concursus ipsarummet relationum: quare personæ diuinæ ex solo concursu essentia diuinæ vice speciei intelligibilis, & vident essentiam, & simul vident se

Caietani sententia. Proprietates personales pertinere ad obiectum beatitudinis diuinæ probat Caietanus.

Eandem pertinere ad obiectum primarium beatitudinis diuinæ probat.

Confirmat id primò.

Secundò.

Prima conclusio. Beatus si per impossibile, non visis personis, essentia videret, esset simpliciter beatus.

Secunda conclusio. Personales proprietates non ad secundarium, sed ad primarium beatitudinis obiectum pertinent.

Tertia conclusio. Essentia sola satis est concurrat in ratione speciei intelligibilis, vt persona videatur.

iplas eadem visione. Probatur, quoniam relationes A non solum sunt idem re & ratione formali cum essentia, sed etiam sunt in ea tamquam in fundamento & radice, unde resultant: ex infinitate quippe essentiae provenit, & quod sit una in tribus personis, & quod sint in ea relationes, quibus communicatur, in eaque virtute continentur tamquam in radice earum, ut dum de arcana sanctissima Trinitatis mysterio erit sermo magis fiet manifestum, quare sicut satis est concursus essentiae divinae vice speciei intelligibilis, ut Deus non solum videat essentiam, sed etiam in ea, atque per eam creaturas omnes, quae in ea eminenter, ac virtute continentur: ita, imò multo magis, satis erit, ut videat etiam relationes quibus communicari potest, imò re ipsa est comunicata. Atque hoc ipsum planè tenetur confiteri Scotus: negare namque non potest, Patrem saltem post illud suum instans originis, cognoscere totam sanctissimam Trinitatem: aut ergo concurrentibus proprietatibus Filij & Spiritus sancti vice speciei intelligibilis, aut concurrente sola essentia. Si concurrente sola essentia, habetur intentum. Si autem concurrentibus proprietatibus: ergo cognitionem Filij & Spiritus sancti accipit Pater à Filio & Spiritu sancto, ac proinde aliquid accipit à personis productis, ut ipse obiebat.

Ad primum
Scoti.

Soluenda sunt igitur argumenta Scoti & Caietani, quatenus cum his tribus conclusionibus pugnarè videbuntur. Ad argumentum ergo Scoti, negandū est antecedens quoad posteriorem eius partem: personae namque pertinent ad obiectum primum, ut dictum est. Præterea, esto concederetur antecedens, Consequentia non est bona: creatura enim realiter distinguuntur ab essentia, neque sunt formaliter, sed virtute dumtaxat in essentia: unde cum non sit necesse cum, qui videt essentiam, penetrare illam, ut virtute & eminenter continet creaturas, non erit necesse eum in essentia videre creaturas in particulari: cum personae non solum sint formaliter in essentia, sed cum ea sint idem prorsus ex natura rei, contradictionem implicat videre essentiam non videndo simul personas, siue quis dicat eas pertinere ad obiectum primum, siue non.

Ad primam
probationem
posterioris
partis ante-
cedentis.

Ad primam probationem posterioris partis antecedentis, negandum est dari prius origine, in quo Pater sit beatus, antequam essentia divina communicata sit Filio, aut Spiritui sancto. Ut enim dum de sanctissima Trinitate erit sermo latius ostendemus, in personis divinis nihil est prius, aut posterius, neque natura, neque origine, iuxta illud symboli Athanasij, *nihil prius aut posterius*: datur tamen ordo originis, qui in eo positus est, quod à Patre sit Filius, & non è contra, & Spiritus sanctus ab utroque, & non è contra, sine vlla tamen prioritate, aut posterioritate. Simul igitur & sunt personae divinae & beatae sunt eadè numero beatitudine: sed Pater, ut est à se, ita à se est beatus: Filius verò à Patre, à quo quicquid habet, accipit per generationem, habet beatitudinem, & Spiritus sanctus eam habet ab utroque.

Obiectio.

Quod si quis obieciat, saltem à nobis, propter ordinem originis, prius intelligitur Pater beatus in se, quam intelligamus essentiam communicatam aliis personis per processiones: ergo in illo priori beatus Pater habet pro obiecto essentiam sine personis. Quicquid sit de antecedente, neganda est consequentia: quoniam noster modus intelligendi non tollit, quod Pater in re simul habeat personas praesentes quas intueatur per essentiam concurrentem instar speciei intelligibilis, ut explicatum est.

Ad secundam

Ad secundam probationem negandum est, ne-

cessarium esse totum obiectum primum concurrere instar speciei intelligibilis: satis namque est solam essentiam, in qua virtute & tamquam in radice continentur relationes, ita concurrere: quare ut non est necesse relationes concurrere eo modo, quo species intelligibilis concurrunt, ita neque est necesse Patrem accipere aliquid, etiam illo modo, à Filio & Spiritu sancto. Cessant igitur absurda, quae Scotus ulterius infert: cum neque necesse sit Patrem habere suam beatitudinem à Filio & Spiritu sancto, neque ad illam praerequirantur proprietates personales.

Ad tertiam neganda est consequentia. Ad probationem verò dicendum est, ex eo, quod relationes pertineant ad obiectum primum, necessarium non esse, ut concurrant eo modo, quo species intelligibilis concurrunt, ut explicatum est.

Quarta probatio solum conuincit, solam essentiam esse satis ad efficiendum Patrem beatum obiectivè, si per impossibile daretur sine personis, quod libenter concedimus. Unde concedatur etiam vice ad ultimam consequentiam, quae ob id est neganda, quod cum de facto habeat personas, quae etiam suo modo pertinent ad obiectum primum, ut ostensum est, non illa sola, pertinet ad obiectum primum, sed etiam proprietates, quae in ea sunt & cum ea sunt idem prorsus ex natura rei.

Ad secundam principale pro opinione Scoti, neganda est maior, quando relatum re & ratione formali est idem cum absoluto, ut in proposito cernitur.

Ad tertium, concessa maiori & minori, neganda est consequentia. Ratio verò est, quoniam intellectus cognita re aliqua per intuitum clarè virtutem, atque adeo ut est in se necessario omnino intuetur simul quicquid ex natura rei est omnibus modis idem cum illa, neque sola virtualis distinctio est satis, ut id valeat impedire: vniò verò substantialis, quae fit per incarnationem, posita est solum in habitudine & determinatione naturae, quae assumitur ad id ad quod assumitur & determinatur, quae habitudo & determinatio efficitur à tota sanctissima Trinitate per influxum in solam naturam assumendam: quae quia influxum recipit, ut pendeat potius ad suppositum Verbi, quam ad suppositum Patris, aut Spiritus sancti, sic dependens ad istud, eique vnitur, & non alteri, ut tertia parte latius explicamus: porro satis est virtualis distinctio inter aliqua, ad hoc, ut vnum terminet habitudinem & dependentiam alicuius ad ipsum, & non ad aliud, ut patet in relationibus ipsi diuinis: Pater enim terminat habitudinem & dependentiam relatiuum Filij ad ipsum, quo ad suam proprietatem personalem, & non quoad essentiam, cum tamen in Patre proprietates personales, & essentia sint omnino idem, sola interueniente virtuali distinctio inter illas. Itaque diuersa est ratio de intuitu, & de habitudine, aut dependentia, vel cognitione abstractiua, quae non fit rei, ut est in se intuitus namque, si sit vnus rei, necessarium est omnium, quae cum illa sunt omnino idem, neque ad id impediendum est satis virtualis distinctio: in reliquis verò minimè, sed satis est, ut aliquid eorum possit terminari ad vnam, & non ad aliam, quod inter illas sit virtualis distinctio.

Ratio illa Caietani, quae probat proprietates personales pertinere ad obiectum primum beatitudinis diuinae, si aliquid probaret, concluderet etiam creaturas pertinere ad obiectum primum, cum comprehensio diuinae essentiae esse nequeat sine cognitione creaturarum.

Ad

Ad aliam, qua probat pertinere ad obiectum primarium beatitudinis create, dicendum est, verbum illud, *sicuti est*, denotare, quod attingemus propriam rationem formalem Dei in se. Dum enim illum ex creaturis cognoscimus in via, non attingimus, quod est in seipso secundum propriam rationem: cognitio namque nostra longius, quam credi potest, distat ab eo, quod Deus est in seipso. Quia tamen quando attingemus illum ut est in se, in eo necessario videbimus adorandissimam Trinitatem personarum propter identitatem cum essentia, ait Concilium Florentinum, videndum Deum Trinum & Unum sicuti est.

Ad primam rationem confirmationis.

Ad primam partem confirmationis negandum est, eum, qui videret deitatem non intuendo supposita, non esse beatum. Videret namque Deum, quia Deus est, licet non Trinum: essentia quippe divina præcisè considerata à personis, cum in suo esse ab eis non pendeat, non solum est id quo personæ sunt Deus, sed est ipsum, quod est Deus in se, ut Caietanus affirmat, nosque dum de diuinitissima Trinitate erit sermo videbimus.

Ad secundam.

Ad secundam partem negandum est, intellectum non debere quiescere in eo euentu: maneret namque appetitus illius perfectè satiatus, eò quod videret id, in quo formaliter aut virtute continetur tota latitudo veri, similique modo maneret appetitus voluntatis perfectè expletus, eò quod voluntas diligeret, & frueretur bono, in quo tota latitudo boni continetur. Cum enim, qui minus videt & minus fruitur Deo, maneat satiatus: maiori cum ratione, qui plus videret essentiam diuinam, esto ei occultarentur personæ, perfectè, imò multo magis satiatus remaneret.

DISPUTATIO V.

Quo usque se extendat cognitio beatorum circa ea, quæ eminenter sunt in Deo.

NE disputatio hæc sua longitudine tedium pariat, in sequentia membra dissecanda est.

MEMBRUM I.

Beatifica visio num creature in Deo videatur, itaque an diuina potentia visio esse possit, qua nulla creatura videatur.

Ochami & Maioris opinio.

DE hac re variè sentiunt Doctores. Maior in 4. dist. 49. q. 16. §. penultimo, & in 3. dist. 14. asserit, beatos visione beatifica solum videre ea, quæ formaliter sunt in Deo, non verò creaturas, siue in indiuiduo, siue in specie: sed creaturas ostendi eis à Deo per notitias in proprio genere. In eadem sententia videtur esse Ochamus in 4. quæst. 13.

Beati creaturas vident in Deo.

Hæc tamen opinio non solum est contra communem Scholasticorum sententiam, sed etiam contra Augustinum quarto super Genesim ad litteram, potissimum cap. 22. 23. & 24. & 11. de ciuitate Dei, cap. 7. & 29. asserentem, duplicem esse cognitionem creaturarum in beatis, Marulinam scilicet, qua vident creaturas in Verbo, & Vespertinam qua eas cognoscunt in proprio genere. Præterea penetrata diuina essentia in ea cognoscuntur creaturæ, quæ in illa sunt eminenter, quæque per potentiam illius esse possunt, & vniuersim penetrata causa cognoscuntur in ea effectus, qui potentia illius esse pos-

sunt: hac enim ratione Deus omnia in seipso intuetur. Vnde Dionysius 7. cap. de diuinis nominibus, ait: *Neque enim ea, quæ seipsum ex eis qua sunt, discens nouit diuina mens, sed ex se, & in se per causam, rerum omnium cognitionem habet: seipsum noscens diuina sapientia nouit omnia, sine materia ea, quæ ex materia constant, sine diuisione ea qua diuisa sunt, multa conueniunt, dum ipso uno omnia cognoscit & procreat. Si enim causa una (existens videlicet) Deus rebus omnibus statim largitur, in eadem etiam causa una omnia, à se profecta & in se antea constantia cognoscit, neque ab eis, quæ sunt, ipsorum notitiam accipit, non propriam sui notitiam Deus habet: alia autem*

(notitia scilicet) qua communiter ac generaliter ea, quæ sunt, comprehendit: ipsa enim seipsum omnium causarum agnoscens, nullo prorsus modo ea, quæ à se profecta sunt, & quorum causa est, ignorabit. Hac ergo (notitia scilicet) Deus ea qua sunt noscit, non rerum notitia, sed sui. Hæc tenus Dionysius. Quare cum verisimile non sit beatos, maximè Dominum nostrum, Christum Dominum, Apostolos, atque alios ex præcipuis & sublimioribus, tam parum penetrare diuinam essentiam, ut in ea non videant creaturas aliquas, saltem in specie, per potentiam ipsius esse posse, fit, ut in Deo vi visionis beatificæ creaturas aliquas intueantur.

REICIENDA est ergo opinio Maioris, & Ochami.

DUBIUM est hoc loco, utrum esse possit visio diuinæ essentia, qua nullæ creaturæ videantur in diuina essentia in particulari, hoc est, in specie, aut indiuiduo. Iam enim supra diximus, videntes diuinam essentiam videre omnia quæ in ea sunt formaliter, neque posse cognosci attributa aliqua sine habitudine ad creaturas in commune, seu indistinctè, ac proinde quin in diuina essentia cognoscantur creaturæ in commune seu indistinctè. Durandus in 4. dist. 49. quæst. 3. in ea est sententia, quæ asserit, videri non posse diuinam essentiam, quin videantur creaturæ in particulari, videturque loqui, etiam diuina potentia.

Durandi sententia.

Sotus verò ibidem artic. 3. conclus. 1. maiori cum probabilitate asserit oppositum. Quod probari potest, quoniam pro quantitate luminis gloriæ Deus plus, aut minus videtur: ergo poterit alicui infundere tam debile & remissum lumen, quod satis sit ad intuendum diuinam essentiam, non penetrando eam, ut causam alicuius creaturæ in particulari, neque ut eminenter continet rem aliquam peculiarem, atque adeò poterit illi ostendere suam essentiam, nullam interim ei ostendendo in ea certam & determinatam creaturam.

Visio diuina essentia esse potest, qua nulla creatura in particulari videatur.

Obicit Durandus, Deus tam naturaliter repræsentat creaturas, quam seipsum: ergo non potest ostendere seipsum, quin in ipso videantur creaturæ. Ad hoc argumentum negandum est antecedens, quoniam licet se & creaturas repræsentet naturaliter, magis tamen repræsentat se, quam creaturas. Creaturæ namque non sunt in eo formaliter, sed eminenter: quando autem aliquid est ratio cognoscendi se, & aliud quod in ipso est, minus repræsentat se, quoad id, quod habet in se formaliter quàm aliud, quod est in ipso eminenter. Vnde facilius est videre Deum in seipso, quàm creaturas in eo, imò hoc secundum exigit maiorem penetrationem Dei. Exemplum habes in principio & conclusionibus, quæ in eo videntur: quod enim est ratio cognoscendi principium, magis repræsentat principium, quàm conclusiones, quæ in eo cognoscuntur: multoque facilius est cognoscere principium in se, quàm conclusiones in principio, ut de se est notissimum.

Obiectio Durandi.

Responsio.

Essentia diuina magis seipsum, quàm creaturas repræsentat.

MEMBRUM II.

Examinantur sententia asserentium, vel beatos omnes, vel solum Christum videre omnia, saltem quoad essentias, quæ Deus nouit.

Beatos videre omnia uerim quæ Deus nouit, quis asserunt.

Eorum argumentum.

Beati non uident in Deo omnia quæ Deus uidet.

Ad argumentum in contrarium. Capacitatem intellectus ex pluri, contradictione implicat.

Alij, quos refert Durandus in 4. d. 49. q. 3. affirmant, beatos uisione beatifica uidere in Verbo omnia omnino, quæ Deus ipse uidet, solumque esse discrimen, quod ea à Deo clariùs & perfectiùs cognoscantur, quàm à brutis. Inter alias rationes, quarum vis mox adducetur in confirmatione opinionis Durandi, argumentantur in hunc modum. Per beatitudinem, quæ in uisione diuinæ essentia positæ est, expletur capacitas intellectus: alioquin intellectus beati remaneret imperfectus, quod est contra rationem beatitudinis, iuxta definitionem illam Boëtij, qua dicitur, esse status omnium bonorum aggregatione perfectus: sed intellectus noster est capax cognitionis omnium omnino, quæ Deus cognoscit: ergo intellectus beati uisione beatifica ea omnia omnino uidebit in Verbo.

Hæc tamen opinio censenda est plus quàm periculosa. In primis namque, iuxta ea quæ in superioribus dicta sunt, ex ea sequitur, beatos comprehendere diuinam essentiam: cuius oppositum articulo præcedente ostendimus esse de fide. Præterea Matthæi 24. habetur. *De die autem illa (iudicij scilicet) nemo scit, neque Angeli caelorum. Isaia etiam 63. Angeli caelorum leguntur interrogasse, Quis est iste, qui uenit de Edom, &c.* licet autem interrogatio illa potius ex admiratione, quàm ex ignoratione profecta uideatur, Hieronymus tamẽ eam interpretatur quasi ex ignoratione profectam, communitèrque affirmant Sancti, Angelos circumstantias aliquas circa mysteriũ incarnationis & redemptionis ignorasse. Quod confirmatur ex illo ad Ephesios 3. *De immensitate principibus & potestatibus in caelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Præterea, Angeli inferiores purgantur à nescientia ab Angelis superioribus per illuminationes & reuelationes, quæ à Deo per superiores ad inferiores deriuantur, ut Dionysius, cap. 7. Cælestis hierarchia: est auctor. Item beati, etiam Angeli sint, nec cognoscunt cogitationes cordium, ut solius intuitus diuinæ essentia: eò quod id sit proprium Dei, ut hoc loco in argumento, sed contra affirmat D. Thomas. Neque etiam futura contingentia: eò quod pendeant ex determinatione uoluntatis diuinæ, quæ beatis naturaliter est occulta, iuxta illud 1. ad Corinth. cap. 2. *Quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei.* Hæc opinio ex refutatione opinionis Durandi magis manebit impugnata.

Ad argumentum in illius confirmationem propositum, neganda est maior: implicat enim contradictionem, capacitatem intellectus expleri. Capacitas namque sumitur per comparisonem ad potentiam diuinam, quæ non tantam cognitionem potest infundere intellectui, quin possit maiorem: quare ut implicat contradictionem, potentiam diuinam exhauriri, comparatione cognitionis, quam intellectui potest infundere, ita contradictionem inuoluit capacitatem intellectus creati expleri posse. Ad probationem in oppositum dicendum est, duobus modis posse dici intellectum imperfectum. Uno propriè, negatione perfectionis illi debitæ: atque hoc modo negandum est, eo dato, manere debere im-

perfectum: quippe cum debita non sit intellectui cognitio omnium, quæ per diuinam potentiam potest uidere. Altero modo impropriè, quia scilicet habet negationem perfectionis, quæ sibi minime debetur. Quo pacto concedendum est, debere manere imperfectum: neque ex eo aliquod incommodum proficitur. Etenim inferiores beati carent incremento beatitudinis superiorum, neque in eo aliquod cernitur absurdum. Dicitur autem illud Boëtij intelligendum est, beatitudinem esse statum omnium bonorum, eò quod in illa formaliter, aut eminenter contineantur omnia bona.

B Cum opinio proximè impugnata coniuncta est opinio illorum, qui affirmant, non omnes beatos uidere in Verbo omnia omnino, quæ Deus scit, sed solum animam Christi. Huius sententia fuerunt Magister in 3. dist. 14. & beatus Fulgentius in sermone quodam, quem Magister citat, Albertus Magnus eadem dist. 14. art. 1. & Alexander 3. par. q. 13. memb. 7. Est uero sententia hæc reiicienda, quam D. Thomas, ceterique Scholastici communitèr merito reiiciunt. Ad id enim necessarium esset lumen gloriæ infinitum, infinitaque penetratio diuinæ essentia: utrumque autem nulla ratione esse potest. Præterea id omnino esse nõ posset nisi anima Christi diuinam essentiam comprehenderet, ut ex dictis in superioribus est manifestum: implicat autem contradictionem rem creatam atque finitam, qualis est anima Christi, comprehendere diuinam essentiam. Merito ergo Cassiodorus exponens illud Psalmi, *Marabilis facta est scientia tua ex me, ait: Veritas humana conditionis ostenditur, quia homo assumptus diuina substantia nõ potest coaquari in scientia, uel in aliquo alio.*

C Durandus loco citato in ea est sententia, ut dicat, quemcumque beatum intueri in diuina essentia res omnes tam in specie, quàm in indiuiduo, etiam eas, quæ diuina potètia esse possunt, nec tamen unquam erunt: intueri tamen eas, quoad quidditates earum, non uero quoad existentias, hoc est, intueri de uinaque earum quid sit, non uero utrum existat, aut existeret aliquando. Itaque non negat Durandus beatos conspiciere naturas tam rerum, quàm existentiarum (existentia namque res quædam sunt) sed negat eos intueri coniunctionem, seu complexionem contingentem rerum cum existentia. Confitetur ergo Durandus beatos conspiciere in Verbo, non solum essentias rerum omnium, sed etiam complexiones omnes necessarias earum, ut hominem esse animal, esse disciplinam, ac risum capacem, atque esse posse diuinam potentiam, & ceteras complexiones necessarias, quas Deus scit scientia naturali: omnes enim hæ complexiones penetratis naturis rerum mediatè uel immediatè conspiciuntur. Solum autem negat eos, ut uisionis diuinæ essentia: intueri complexiones contingentes rerum cum existentis, id est, utrum res existant, aut existant. Atque cum ad ueritatem ceterarum complexionum contingentium (ut quod homo sit albus, quod Socrates ambulet, &c.) necessaria sit existentia extremorum, uerissimè negabit beatos, ut uisionis diuinæ essentia: intueri complexiones contingentes. Atque hæc planè est sententia Durandi, qua tribuens beatis cognitionem omnium, tam complexorum, quàm incomplexorum quæ Deus scit scientia naturali, solum eis denegat cognitionem complexionum contingentium, quas Deus scit scientia libera post determinationem suæ uoluntatis, iuxta ea, quæ cum

Scoto diximus artic. 2. disputatione ultima.

Primum eorum, quæ asserit, probat Durandus ex illo Gregorij 4. Dialogorum, cap. 33. & 2. Moral. c. 2. (alias)

Sententia asserentium solum animam Christi uidere omnia, quæ Deus nouit. Anima Christi non cognoscit omnia quæ Deus nouit.

Psalm. 138.

Durandi sententia.

Primum sententia partem probat Durandus ex primis.

(alijs 3.) Quid est quod non videant, qui videntem omnia vident: seu, vt verba Gregorij habent. Quid de iis, que scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt.

Secundo, quoniam intellectus beatus videt clare diuinam essentiam, videt in ea omnia, quae per eam naturaliter, & ex necessitate representantur: sed diuina essentia representat naturaliter, atque ex necessitate omnes omnino res quoad earum essentias, & consequenter quoad complexiones necessarias, quae ex penetratione ipsarum essentiarum mediata vel immediata cognosci possunt: ergo intellectus beatus videns clare diuinam essentiam, videt in ea omnia omnino quoad earum essentias & complexiones necessarias. Maiorem probat, quia si non videret omnia, vel id proueniret, ex parte representantis, vel ex parte intellectus, cui fit representatio. Primum dici non potest, quia representat naturaliter, & ex necessitate, atque determinate vnumquodque eorum, quae representat. Secundum vero similiter falsum est, quandoquidem, cum videre possit essentiam representantem, maiori eum ratione videre poterit res omnes per eam representatas: quippe cum omnes simul non pertingant ad perfectionem & entitatem essentiae, quam intuetur: cum vero non sit maior ratio in vna re representata, quam in reliquis, vel nullam videbit in essentia, vel si aliquam videt, videbit omnes. Minorem vero probat, quoniam in primis, quod essentia diuina non solum representat, sed etiam determinate representat res omnes quoad earum essentias, etiam quae creati possunt, non potest esse dubium: opposito namque dato, Deus eas non cognosceret per suam essentiam, quod est absurdum: cum non aliter eas cognoscat. Quod vero eas representet naturaliter & necessario, probat: quoniam representat eas, quatenus causa potens eas producere, ad quod requiritur, vt virtute & eminenter eas contineat: cum ergo Deus, licet liberet eas producatur, naturaliter tamen, & non liberet, sit causa potens eas producere, sit, vt naturaliter, & non liberet, eas contineat, ac representet.

Secundum vero probat, quia complexiones contingentes pendunt ex libera determinatione voluntatis diuinae, qua statuit res producere, aut perire: vt sunt: libera autem determinatio voluntatis diuinae supra naturam est occulta, etiam iis, qui diuinam essentiam intuentur, nisi Deus peculiari modo eam reuelet & manifestet beatis, iuxta illud 1. ad Cor. 2. Quae hominum scit, quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita quae Dei sunt (id est, cogitationes & determinationes voluntatis diuinae) nemo cognouit nisi spiritus Dei: beati ergo in Verbo vi visionis diuinae essentiae non vident complexiones contingentes. Confirmatur, quia non vident quando futura sit dies iudicij, iuxta illud testimonium citatum Matth. 24. id autem non aliunde est, nisi quia non vident ea de re determinationem voluntatis diuinae: res namque de se, nisi penderet ex libera determinatione voluntatis diuinae, non est maioris, aut magis abstrusae entitatis, quam aliae res, quas vident in Verbo: determinatio igitur voluntatis diuinae naturaliter est occulta beatis, & ideo naturaliter etiam sunt eis occultae in Verbo complexiones, quarum cognitio pendet ex determinatione voluntatis diuinae. Deus igitur quia & se, & determinationem suae voluntatis plenissime comprehendit, plenissime cognoscit scientia libera complexiones omnes contingentes. Neque placet, quod dicit Durandus, Deum videlicet prius scire complexiones contingentes secundum esse futurum per dictamen

A & imperium rationis practicae, quod antecedere debet determinationem voluntatis, quam voluntas statuat vt sint: existimat enim libertatem potius in dictamine illo, quam in determinatione voluntatis positam esse: quod tamen 1. 2. q. 9. artic. 1. late impugnamus, vbi simul ostendimus, non esse necessarium illud dictamen, vt voluntas velit. Itaque Deus prius per scientiam naturalem scit omnia, quae per suam potentiam esse possunt, deinde vero liberet vult esse aut permittere haec aut illa, & tunc statim complexiones omnes contingentes futuras praecognoscit.

Quod attinet ad primum eorum, quae Durandus hac sua sententia affirmat, certe mihi cum communi Doctorum sententia videtur falsissimum, neque vlla ratione defendendum. Primum, quia licet effectus virtute & eminenter contineantur in causa, causaque, quantum est de se, satis sit ad omnes representandum, attamen maior penetratio causa: requiritur ad cognoscendum in ea effectus illius in specie, quam in genere, & ad cognoscendum eos in individuo, quam in specie: item maior penetratio necessaria est ad cognoscendum in ea maiorem, perfectiorem, ac admirabiliorem effectum, quam ad cognoscendum minorem, imperfectiorem, & minus admirabilem: cum ergo Deus in infinitum possit producere effectus perfectiores essentialiter, atque admirabiliores, sit, vt ad cognoscendum in Deo omnes effectus, qui potentia ipsius esse possunt, necessaria sit infinita penetratio Dei, quae esse nequit cum finito lumine gloriae, quale est quod habent beati. Nullus igitur beatorum, etiam anima Christi, videt in Deo essentias omnium effectuum, qui esse possunt. Secundum sequeretur scientiam minimi beatorum aequari scientiam naturalem Dei, quoad latitudinem eorum, quae vtraque scientia cognoscuntur, quod est satis mirabile. Tertio argumentantur quidam, quia inde sequeretur beatos posse comprehendere diuinam essentiam, quod est haereticum. Sequelam probant, quia si Deus statuisset nihil aliud creare, nisi vnum beatorum, ille sciret in Deo omnia, quae Deus sciret: ergo sicut Deus tunc seipsum comprehenderet, ita etiam Deum ipsum comprehenderet ille beatus: quippe cum nullum contingens esset tunc futurum. Respondent aliqui in gratiam Durandi, quamuis nullum contingens esset tunc futurum, id tamen ignoraret ille beatus: quandoquidem vi visionis beatificae non posset id cognoscere. Potest tamen obici contra hoc, quod posset tunc

C Deus manifestare illi determinationem suae voluntatis, ita vt immobilitatem quoque illius ea de re euidenter cognosceret, quo dato, scientia illius omnino aquaretur scientiae diuinae quoad latitudinem eorum, quae in Deo cognoscuntur, ac proinde comprehenderetur Deus a beato illo, sicut per scientiam diuinam Deus a seipso comprehenditur: quare certe non est satis tuta opinio Durandi.

Ad primum vero argumentum Durandi in oppositum respondet hoc loco D. Thomas, dictum illud intelligendum esse, quoad sufficientiam obiecti, quod de se est potens ad omnia ostendendum, quasi sit sensus: Quid est, quod Deus illis non possit ostendere in seipso: Fortè tamen intelligit Gregorius de iis, quae ad statum cuiusque spectat scire. Et loquitur de visione siue in Verbo, siue in proprio genere per reuelationem: simile namque quid dicit 12. Moralium, cap. 23. & intelligit hoc modo, vt ibi ex antecedentibus, & sequentibus est manifestum.

Ad secundum neganda est maior. Ad probationem dicendum, partim prouenire ex parte essentiae, quae plus representat ea, quae sunt in ipsa formaliter,

Beati nec omnes naturas rerum videre possunt, quas Deus videt.

Ad primum Durandi in contrarium.

Ad secundum.

Secundum.

Beati visionis beatificae intuentur complexiones formae cognoscit, neque ad rationem diuinae voluntatis.

fat

ter, quam ea quæ sunt eminenter, & in eis ea quæ in ipsa sunt eminenter, quædam patentius in ipsa representantur, quam alia, ut dictum est: & partim ac præcipue provenire ex parte intellectus qui cum finito lumine gloriæ non potest videre in Deo omnia, quæ in eo sunt eminenter, quæque per potentiam ipsius esse possunt. Atque ad id, quod contra hoc obicitur, ex dictis patet solutio: maius etenim est videre creaturas in Deo, quam Deum ipsum in se: quippe cum visio creaturarum in Deo proveniat ex penetratione essentia diuina: ut est causa earum. Ad id verò, quod vterius obicitur, negandum est, non esse maiorem rationem de vna creaturarum, quam de reliquis, quæ in diuina essentia representantur, quædam enim facilius parent & videntur in diuina essentia: quam alia, ut dictum est.

*Beati an vi-
sionis es-
sentia vi-
deant com-
plexiones co-
tingentes de
presenti.*

Quod verò attinet ad secundum, quod Durandus affirmat, existimo etiam verissimè asserere, quod attinet ad complexiones contingentes de futuro, fatisque id probari propositis supra rationibus. Eademque videtur esse sententia D. Thomæ hoc loco in argumento, sed contra, ubi ait, beatos nescire futura contingentia, neque cogitationes cordium, sed id esse proprium Dei. Quoad complexiones verò de præsentis, posset aliquis dicere, quemadmodum Angeli per species, quas habent, non cognoscunt complexiones contingentes, antequam sint, attamen quando sunt per notitiam intuitiuam extremorum vident coniunctionem prædicati cum subiecto, ut albedinis cum pariete, aut sessionis cum Socrate: ita beatos per diuinam essentiam, in qua cognoscunt aliqua indiuidua, habere notitiam intuitiuam aliquorum indiuiduorum, quando existunt, ac proinde videre illa existentia, ex notitiæque intuitiuæ extremorum videre coniunctionem eorum inter se, atque adeo agnoscere alias complexiones contingentes de præsentis. Hoc tamen non caret difficultate: quoniam cum creatura non videatur in Deo nisi tanquam considerata à determinatione voluntatis, non sit causa in actu respectu creaturarum, non satis intelligitur, quomodo per illam videri possit effectus in actu existendi (ignorata in Deo determinatione voluntatis, quæ naturaliter est occulta) quò fit, ut improbabilis non sit opinio Durandi, etiam quoad complexiones contingentes de præsentis. Neque tamen ideò putes me existimare beatos visione beatifica nullam complexionem contingentem, nullumque effectum in actu existendi videre: quod enim hoc loco assero, est, non esse improbabile beatos, vi visionis diuinæ essentia præcise, nullam complexionem contingentem, nullumque effectum in actu, seu secundum esse existentia videre, ut dicit Durandus. Vtrum autem beati ideò intueantur complexiones contingentes, quia per eandem visionem, qua beantur, simul fit eis manifesta determinatio voluntatis diuinæ, vel alieuius alterius in Deo, paulò post dicemus.

MEMBRUM III.

Beati quam eorum videant, quæ eminenter sunt in Deo.

Quas res singuli beati videant in diuina essentia.

Cum ostensum sit, beatos non videre omnia, quæ sunt eminenter in Deo, videre tum aliqua explicandum restat, quamnam eorum videant. Quod ergo attinet ad naturas communes, genericas scilicet & specificas, & ad complexiones necessarias, quæ eis conueniunt, D. Thomas hoc loco in

responsione ad 4. & 3. contra gentes, cap. 19. ac alibi asserit, singulos beatorum re ipsa videre diuinam essentiam omnes naturas genericas & specificas rerum naturalium, & omnes complexiones necessarias earum, ordinemque vniuersi. Quò fit, ut visione beatifica, multò perfectius quam in proprio genere, plenam cognitionem in diuina essentia habeant omnium, tam quæ ad speculationem, quam quæ ad actionem & præxim spectant, quæ scientiis naturalibus cognosci possunt. Cum D. Thomas conueniit ut plurimum Theologi: decet namque appetitum naturalem, quem ad cognoscendas res naturales creatas habemus, eo modo perfici visione omnium, cum intuetur diuinam essentiam beatur. Quamuis, ut rectè D. Thomas in eadem responsione ad quartum animaduertit, si beati nullam rerum creatarum conspicerent in Deo, sed solum cernerent, quæ in eo sunt formaliter, maneret nihilominus eorum appetitus naturalis ad scientiam perfectè satius: quippe cum viderent verum, in quo formaliter, aut eminenter continetur tota latitudo veri, ad quam inclinat intellectus, & possiderent bonum, in quo continetur tota latitudo boni, ad quam inclinat voluntas, ut artic. 1. huius quæstionis disputat. 2. & alibi in superioribus explicatum est. Sola ergo diuina essentia, quæ satis est ad explendum totum appetitum intellectus & voluntatis, est id, quod tamquàm res obiecta vnumquemque beatum efficit, iuxta illud Augustini 1. Confessionum, cap. 4. *Infelix homo qui seipsum beatum cognita ma-
omnia illa (creaturas scilicet) se autem nescit: beatus
autem qui se seipsum, etiam si illa nesciat: qui verò se & illa
nouit, non propter illa beator est, sed propter se solum bea-
tur.* Creatura ergo visæ in diuina essentia non solum non magis beatum, sed ne beatum quidem quemquam efficiunt: tamen si à posteriori liceat colligere, eum qui plura videt in diuina essentia, esse magis beatum, quatenus id ex eo provenit, quòd plus videat & penetret diuinam essentiam, ut in superioribus explicatum est.

Appetitus naturalis ad scientiam in beatis alij, vlla creaturarum cognitione esset, fatiatum.

*Beati sola diuina essentia, non verò creatura in ea cognita, nec creatura cognita ma-
omnia illa (creaturas scilicet) se autem nescit: beatus
autem qui se seipsum, etiam si illa nesciat: qui verò se & illa
nouit, non propter illa beator est, sed propter se solum bea-
tur.*

Addit D. Thom. 3. contra gentes, cap. 60. singulos beatorum intueri in diuina essentia omnes species numerorum, figurarum, & proportionum, quas constat multiplicari posse in infinitum, ac proinde videre infinita. Hoc autem quantum probabilitatis habeat, patebit inferius.

Quod ad alias naturas specificas attinet, quas potest Deus facere, iuxta sententiam D. Thomæ hoc loco ad calcem corporis articuli dicendum est, beatos cognoscere plures aut pauciores pro quantitate luminis gloriæ. Quòd verò cognoscant aliquas probo ego hæc ratione. Quia verissimile est Deum posse creare plures alias species minus perfectas supremam, & magis perfectas infimam earum, quas creauit: ergo lumen gloriæ & penetratio diuinæ essentia, quæ satis est ad intueendum in diuina essentia species, quas Deus re ipsa creauit, erit etiam satis ad intueendum has alias, quas potest creare. Pater consequentia, quia visio beatifica est operatio naturalis, & non libera, per quam intuetur beatus totum quòd potest: neque est maior difficultas ex natura rei in his conspiciendis in diuina essentia, quam in conspiciendis aliis, quas creauit, quandoquidem neque excedunt perfectionem supremam, neque earum perfectionem excedit infima earum specierum, quas creauit. Malè ergo Scotus in 3. dist. 1. q. 2. & quidam alij tribuunt D. Thomæ, quòd crediderit animam Christi, nihil eorum cognoscere, quæ Deus seipsum scientia simplicis intelligentiæ, hoc est eorum, quæ esse possunt, & numquam erunt, sed solum seipsum ea, quæ Deus seipsum scientia visionis

Beati pro quantitate luminis gloriæ plures, aut pauciores species possibiles in Deo vident.

oppo

oppositū namq; clarē docet hoc loco, etiā de aliis beatis, & de anima Christi 3. part. q. 10. art. 2. & 3. ac alibi docet, eam cognoscere omnia, quæ sunt in potentia creaturæ, etiam quæ nunquam erunt.

Quod attinet ad singularia, cogitationes cordium, & complexiones contingentes, in quo cernitur præcipua difficultas, in primis licet D. Thomas hoc loco ad quartum dicat, cognitionem horum non pertinere ad perfectionem intellectus creati non intelligit quasi cognoscere hæc, nulla sit perfectio intellectus, cum oppositum doceat infra qu. 1. 4. artic. 11. Sed quod non sit tanta perfectio, ut oporteat omnes beatos hæc omnia cognoscere. Præterea, non intendit asserere, beatos nulla singularia, nullasque cogitationes cordium, nullasque complexiones contingentes conspicere in Deo, cum oppositum aperte asserat infra q. 89. art. 8. 3. contra gentes c. 59. 2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. & 3. p. q. 10. art. 2. ac alibi.

Eam autem regulam quoad cognitionem horum omnium statuit D. Thomas 3. p. loco citato, in 4. d. 4. q. 3. art. 1. & 2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. iuxta mentem Gregorij 12. Moralium, ut dicat, singulos beatorum, ex singularibus cogitationibus cordis, & complexionibus contingentibus, ea omnia cum minimū videre in verbo, quæ ad statum cuiusque pertinent, ut patrem omnia, quæ circa filios aguntur, institutorem alicuius religionis omnia, quæ in religione contingunt, atque ita de cæteris. Vnde quia ad Christum pertinent omnia vniuersim, tam quæ sunt, quàm quæ fuerunt, & erunt, eò quod omnia sint ei subiecta, quatenus homini, & ipse constitutus sit in dex vniuersorum, colligit eo loco, animam Christi videre in Verbo omnia tam singularia, quàm cogitationes cordium, & complexiones contingentes, quæ sunt, fuerunt, & erunt, hæc autem, ut videbimus quaest. 14. sunt infinita: quare censet animam Christi videre infinita in Verbo.

MEMBRUM IV.

Quinque dubia aduersus doctrinam traditam proponuntur.

Ca. circa doctrinam hanc totam D. Thomæ multa occurrunt dubia. Primum est, quia beati vi luminis gloriæ & visionis diuinæ essentia non intuentur cogitationes cordium, neque complexiones contingentes, maximè futuras, ut supra ex sententia Diui Thomæ ostensum est, imò neque fortè singularia quatenus actu existunt, ut cum Durando non improbabile supra iudicauimus: ergo cognitio horum omnium non est in verbo per visionem beatificam, sed in proprio genere per nouas reuelationes.

Secundum est. Quia ad aliquem minùs beatum poterunt plura pertinere, quàm ad alium magis beatum, vel quia ad eum plures preces funduntur (ad beatum enim Antonium plures, quàm ad aliquos Apostolorum funduntur) vel quia habuit curam magis vniuersalem in Ecclesia militante, ut ad Papam, Regem, aut institutorem religionis minùs beatum plura pertinent, quàm ad eremitam beatiorum: si ergo vnusquisque beatorum videt in Verbo quæ ad suum statum pertinent, & non quæ pertinent ad statum alterius, sequitur, beatos non pro quantitate luminis gloriæ videre plura aut pauciora in Verbo, contra id quod supra dictum est, & quod Diuus Thomas in illo eodem articulo præmiserat.

Præterea, in quacumque potest intellectus cum Molina in D. Thom.

aliquo lumine gloriæ, potest idem, aut æqualis intellectus cum maiori lumine gloriæ: ergo fieri nequit, ut aliquis minùs beatus videat aliqua pertinentia ad suum statum, & illa eadem lateant magis beatum: lumen quippe gloriæ, intellectus, & diuina essentia concurrens ut species intelligibilis, concurrunt naturaliter, & non liberè ad visionem, visioque ipsa est operatio naturalis, & non libera: quo fit, ut nihil sit, vnde intellectum perfusum maiori lumine latere possint ea, quæ non latent intellectum perfusum minori lumine, maximè cum lumina ipsa sine eiusdem rationis & speciei, neque sit aliquid, vnde minùs lumen inclinatur ad ostendendum aliqua obiecta, ad quæ similiter ostendenda non inclinatur maius lumen.

Tertium est, quia si intellectus animæ Christi, aut cuiusvis alterius beati, videret infinita in Verbo, sequeretur additionem vnus gradus luminis gloriæ, imò & millesimæ partis vnus gradus, luminis gloriæ, efficere, ut intellectus, qui antea non videbat infinita, facta additione illa videat infinita, quod videtur aperte falsum: mirabile namque esset, quod additio vnus gradus, aut millesimæ partis vnus gradus, eueheret, potentemque redderet intellectum ad videndum infinita, qui antea solùm finita intuebatur. Tunc enim non iuxta proportionem luminis ad lumen, esset proportio eorum quæ videntur in Verbo: quippè cum infinitorum ad finita nulla sit proportio: luminis verò aucti per incrementum vnus gradus, aut millesimæ partis vnus gradus sit aliqua proportio ad lumen, quod antea erat. Sequelam probō, quia, ut sectatores omnes Diui Thomæ concedunt, dari potest tam paruam lumen gloriæ, quod non sit satis ad videndum infinita in Verbo: tunc ita argumentor, aut aucto vno gradu, poterit intellectus videre infinita, aut non. Si potest, habebit institutum. Si non potest, fiat additio alterius gradus quousque deueniatur ad lumen animæ Christi, ad quod tandem est deueniendum, cum sit finitum: quia colligendi ratione planè erit tandem necessariò deueniendum ad gradum, cum quo potest videre infinita, cum tamen id cum præcedentibus gradibus non posset præstare: additio ergo vnus gradus supra præcedentes efficiet, ut videantur in verbo infinita, cum tamen antea solùm viderentur finita. Eodem modo potest confici argumentum de millesima parte vnus gradus, aut de quacumque alia minori parte, quod additione illius videantur infinita, cum tamen minori lumine solùm videri possent finita. Diuisio namque in mille partes gradu illo, cuius additione super gradus præcedentes videntur infinita, peto: vel addita vna millesima illarum partium supra gradus præcedentes, videntur iam infinita, vel non. Si videntur iam: ergo additio millesimæ partis vnus gradus in causa est, ut intellectus, qui antea solùm videbat finita, videat deinceps infinita, quod erat probandum. Si nondum videntur infinita, addatur millesima pars, & rursus alia, quousque tandem exhauriantur omnes: & ita tandem deuenietur ad aliquam, quæ id efficiat: vel certè gradus integer id non efficiebat. Eodem modo poterit probari de quacumque minori parte: quare proculdubio est admittendum, vel dari tantum lumen, cum quo intellectus possit videre infinita, ita ut cum quocumque minori id non possit, vel dari tantum, cum quo non possit, ita ut cum quocumque maiori possit.

His præterea argumentis vtuntur. Adamus apud Capre

Beati est cogitationes cordium & futuræ contingentis vniuersum videtur, quæ ad cuiusque statum pertinent. Animi Christi videtur in verbo omnia quæ sunt, quæ erunt, atque adeo infinita.

Primum dubium.

Dubium secundum de parte præcedentibus.

Secundum dubium.

Dubium tertium.

Argumenta

Quibus multi contendunt, nec animam Christi posse cognoscere infinita.

Primum.

Capreolum in 3. d. 14. quæst. 2. in argumentis contra secundam conclusionem, & quidam alij, quos refert Scotus eadem distinctione & quæstione, atque idem Scotus eo loco, ad probandum neque intellectum animæ Christi, neque cuiusvis alterius beati posse cognoscere actum infinita.

Primum est, quia quod visio est plurimum, eò, cæteris paribus, est perfectior: ergo si detur aliqua, quæ sit simul infinitorum, illa erit infinite perfecta, quod tamen visioni creaturæ repugnat.

Confirmatio.

Confirmatur, quoniam illa visio æquipollebit infinitis visionibus eorundem infinitorum obiectorum: ergo erit infinite perfecta.

Secundum.

Secundum est, quia virtus infinita non potest in plura, quam in infinita obiecta: si ergo virtus finita potest simul cognoscere actum infinita obiecta, virtus finita æquabitur infinita, quod est absurdum.

Tertium.

Tertium est, quia non plura potest simul cognoscere creatura, quam Deus simul possit facere: Deus autem non potest simul facere infinita: ergo neque creatura potest cognoscere simul infinita.

Quartum.

Quartum, infinitas extensiva eorum, quæ cognoscuntur in diuina essentia, prærequirit infinitatem intensivam in cognoscenda diuina essentia: sed nullus intellectus creatus potest cognoscere diuinam essentiam infinite intensiue: ergo neque potest conspiciere in ea infinita obiecta.

Quintum.

Quintum, quod potentia finita ad plura obiecta simul attendit, eò attentio est remissior ad vnum quodque: ergo fieri nequit, ut virtus finita simul attendat ad infinita, ac proinde ut simul intueatur infinita: esset enim attentio in infinitum remissa, quæ omnino esse nequit.

Sextum.

Sextum denique est huiusmodi. Si esset visio infinitorum hominum simul, tunc si quis eos vni- co actu odij prosequeretur, eliceret actum, qui haberet rationem infiniti demeriti, quod tamen est absurdum.

Dubium quartum.

Quartum dubium est, quia si non sola anima Christi, sed etiam alij beati viderent in Verbo singularia aliqua aliquarum specierum, sequeretur eos videre infinita, quod non videtur admittendum: cum id peculiariter anima Christi tribuatur. Sequelam probo, quia non videtur necessarium maius lumen gloriæ, & maior penetratio diuinæ essentia ad intuemum in ea vnum indiuiduum vnus speciei, quam ad intuemum quodecumque aliud eiusdem speciei, maxime si dicamus omnia esse æqualis perfectionis, & esto dicamus, indiuidua eiusdem speciei, esse inæqualis perfectionis, cum modicus esset excessus perfectionis inter indiuidua eiusdem speciei, nullumque eorum attingeret perfectionem indiuidui speciei perfectioris, utique qui cum aliquo lumine gloriæ valuerit intueri duo indiuidua, alterum speciei magis perfectæ, & alterum speciei minus perfectæ, non est cur cum eodem lumine gloriæ non valeat intueri singula illius speciei mediæ: cum ergo sint infinita indiuidua, quæ multiplicari possunt sub eadem specie, & visio beatifica sit operatio naturalis, & non libera, neque lumen gloriæ, aut quodcumque aliud concurrentium ad visionem beatificam, inclinet magis ad vnum indiuiduum vnus speciei, quam ad reliqua eiusdem speciei, sit, ut qui cum aliquo lumine gloriæ valuerit intueri vnum in diuina essentia, valeat etiam intueri reliqua, ac proinde infinita.

Dubium quintum.

Quintum denique est, quod intellectus animæ Christi non intuetur in Verbo quando futura sit dies iudicij, iuxta illud Matth. 24. *De die illa nemo scit, neque Angeli caelorum, nisi solus pater.* & Marc. 13.

A additur, neque filius. Item ad animam Christi non spectat singulas arenulas existentes in litore maris sigillatim cognoscere, neque cogitationes, aut res futuras post diem iudicij, eò quod solum iudicaturus sit, quæ usque ad illum diem euenient in huius vitæ decursu: ergo non rectè D. Thomas ex eo, quod vnusquisque beatorum videbit in Verbo omnia, quæ ad statum ipsius spectant, colligit animam Christi videre omnia omnino, quæ sunt, fuerunt, & erunt.

MEMBRUM V.

Ad primum dubium responso.

Licet quædam ex his dubiis referuari possent in tertiam partem, placuit tamen omnia hoc loco pertractare: tum propter eorum connexionem, & ut res, de qua disputamus, integra traderetur: tum etiam quoniam ex iactis hætenus fundamentis facilis via patet ad omnia dissoluenda.

Ad primum ergo dicendum est, beatos, non vi solius hominis gloriæ neque quatenus præcisè intuentur diuinam essentiam, videre cogitationes cordium, & complexiones contingentes, sed Deo simul illis ostendente determinationem liberam suæ voluntatis de eisdem rebus. Quemadmodum enim Deus post determinationem liberam suæ voluntatis, cognoscit in ea cogitationes cordium, & vniuersim complexiones omnes contingentes futuras, ita cum ostendit beatis determinationem liberam suæ voluntatis circa hæc vel illa futura, in ea intuentur ea ipsa esse futura. Nisi mauis dicere, huiusmodi ostensionem potius fieri in scientia libera, qua Deus post determinationem suæ voluntatis scit hæc, aut illa esse futura, quam in determinatione ipsa diuinæ voluntatis. Atque hoc mihi multo magis placet, eò quod ad cognoscendum in determinatione libera voluntatis diuinæ ea futura contingentia, quæ ex determinatione liberi arbitrij creati in hanc vel in illam partem pendent, prærequiratur penetratio, in quam partem liberum arbitrium pro sua libertate sit flexendum, quæ penetratio soli Deo ex eminentia suæ scientiæ conuenit, ut latius hæc explicanda sunt q. 14. art. 13. Deus ergo cum ostendit beatis in sua scientia, se scire hoc vel illud esse futurum, eo ipso intuentur in illa hoc vel illud infallibiliter esse euenturum. Atque hoc idem beati Augustini doctrina consentaneum est, qui, ut disputatione secunda visum est, affirmat, beatos in arte atque scientia diuina cognoscere creaturas cognitione matutina, ac proinde in verbo. Et, ut ibidem dictum est, forte hinc profectum est, ut cognitio creaturarum in Deo, appellaretur cognitio in verbo. Licet iam hodie quæcumque cognitio creaturarum in Deo, esto non sit in scientia, sed in essentia, quatenus essentia est, appelleretur cognitio in verbo.

Petes, quoniam pacto fiat huiusmodi ostensio determinationis voluntatis diuinæ, aut scientiæ diuinæ circa cogitationes cordium, aut complexiones contingentes: Respondeo fieri Deo influente simul ad visionem beatificam peculiari concursu, ita ut simul sit visio determinationis voluntatis diuinæ, aut scientiæ diuinæ, ut est scientia talis, vel talis cogitationis, aut complexions contingentis. Itaque lumen gloriæ, & essentia diuina concurrentes ad modum speciei intelligibilis, efficiunt quidem visionem diuinæ essentia, & aliorum attributorum: non verò visionem determinationis voluntatis diuinæ, aut

Beati vnde cognoscant cogitationes cordium, & futura contingentia.

Dubium.

Responso. Futura contingentia & cogitationes cordium quæ ratione visionis beatificæ ostenduntur.

aut scientia diuina, vt est huius, aut illius rei particularis: quin potius haec, ac proinde complexiones contingentes, quae pendent ex determinatione voluntatis diuinae naturaliter sunt occulta beatis, nisi Deus peculiari modo influat in visionem, vt simul sit visio eorum. Deo itaque liberè influente peculiari influxu ad visionem beatificam, vt simul sit visio scientia, aut determinationis voluntatis diuinae circa has aut illas cogitationes, aut complexiones contingentes, intuentur beati in Deo has aut illas cogitationes, aut complexiones contingentes. Atque haec est alia ratio, quam supra diximus nos reddiuros, quare Deus dicatur speculum voluntarium. Ex cogitationibus namque & complexionibus contingentibus beati vident in Deo plures aut pauciores, atque has potius quam illas non pro quantitate luminis gloriae, sed prius Deus liberè vult concurrere ad visionem beatificam, vt simul sit visio suae scientia, aut determinationis suae voluntatis circa plura aut pauciora, aut circa haec, aut illa. Ad dubium ergo in forma neganda est consequentia: quia esse potest per visionem beatificam, Deo peculiari concursu ac modo influente, vt simul sit visio scientia, aut determinationis voluntatis diuinae circa has aut illas cogitationes cordis, aut complexiones contingentes, vt explicatum est.

MEMBRVM VI.

Ad secundum dubium responsio.

Propter primam partem secundi dubij Caietanus tertia parte, quaestio decima, articulo secundo censet, propositionem illam Diui Thomae, quibus beatus videt in Verbo omnia ad se spectantia, posse intelligi duobus modis. Vno formaliter, quasi ipsamet visio Verbi sit visio eorum, quae ad ipsum spectant: atque hoc modo, inquit, intelligendam esse, non de omnibus vniversim ad eum spectantibus in quocumque tempore, verum tunc quando primò fit beatus. Spectantia namque ad eum reliquo tempore, ait, videri ab eodem, non in Verbo, sed in proprio genere per reuelationes factas de nouo, vt constat de Angelis beatis, qui ignorabant ea, quae circa dispositionem populorum sibi commissorum ad eos spectabant, vt testatur pugna illa inter eos per viginti supra vnum dies, de qua sermo est Danielis 10. cap. Fieri autem nequit (addit Caietanus) vt plura spectent ad minus beatum pro eo puncto temporis, quo primò fit beatus, quam sint illa, quae in Verbo videt magis beatus ratione maioris luminis gloriae. Alio modo, inquit, potest intelligi propositio Diui Thomae, non formaliter, sed causaliter, quatenus eo ipso, quod quis intuetur Verbum, est illi quasi debicum, vt videat omnia ad se spectantia, non tamen in Verbo, sed in proprio genere. Ex hoc autem (ait Caietanus) non sequitur a minus beato, quam a magis beato, plura in Verbo videri.

Haec tamen expositio Caietani aperte pugnat cum doctrina Diui Thomae, tam eo loco, quam aliis citatis: qui vniversim affirmat, singulos beatos visione ipsa beatifica statim à principio suae beatitudinis cum minimùm intueri in Verbo ea omnia quae ad suum statum pertinent, non solum praesentia, sed etiam praeterita & futura. Atque inde colligit, animam sacratissimam Christi Domini à principio suae beatitudinis intueri simul omnia, quae sunt, fuerunt & erunt: quippe ad statum illius anima haec omnia spectent. Licet autem (si Christum Dominum excipias, quem non dubito à principio suae beatitudinis

Molina in D. Thom.

vidisse omnia quae ad suum statum attinent, quod in explicatione 3. & 5. dubij erit manifestum, simulque beatissimam eius Matrem excipias, quae merito maximis prerogatiuis ac privilegiis gaudet) opinio D. Thomae, quo ad ceteros beatos attinet, non tam certa sit, quam pia, est tamen probabilis. Eam ergo defendendo, quousque disputatione sequenti aperiam quid de hac re sentiam, illud in eius defensionem admonuerim: ad statum Angelorum beatorum non videri pertinere, quae anima sit cuique demandanda in tutelam: eò quòd ad eos parum referat, vtrum haec aut illa demandetur, neque id tam cedat in honorem, aut emolumentum ipsorum, quam in bonum animarum: quare non est necesse, vt à principio suae beatitudinis videant quae anima sit cuique committenda, sed satis est, si per reuelationem in proprio genere hac cura demandetur quando homines nascuntur. Vt autem non est necesse Angelos videre in Verbo, quae anima cuique sit demandanda, ita neque est necesse eos videre in Verbo, quae circa singulas sibi commendanda futura sunt, tam quoad tentationes, ac preces, quas non ad ipsos custodes Angelos, sed ad Deum decursu temporis fundant, quam quoad decursum huius vitae, & praedestinationem, aut reprobationem eorum. Circa haec ergo, & alia, quae pertinent ad regimen & decursum Ecclesiae militantis, illuminantur Angeli per reuelationes in proprio genere, iuxta dictum Dionysij 7. cap. Coelestis hierarchia. Atque ita cellat obiectio Caietani de pugna inter Angelos beatos interim dum ignorabant voluntatem Dei circa egressum filiorum Israël de captiuitate Babylonica. Et planè si Angeli beati à principio suae beatitudinis nouerint, quae anima cuique in tutelam essent demandanda, & omnia, quae illis essent euentura eo tempore, quo essent futura, saltem illi Angeli, quibus demandandi sunt in custodiam homines, qui in igne conflagrationis finient vitam, iam cognouerunt à principio suae beatitudinis, quando futura sit dies iudicij, cuius contrarium docet Christus testimonio supra citato. Angelus etiam custos Adami praeuouisset casum illius, & tam ille, quam alij praeuouissent mysterium incarnationis, & media omnia gratia, quibus homines ipsorum tutelae committendi peruenturi essent in vitam aeternam, quae non videntur concedenda.

Ad primam ergo partem secundi dubij dicendum est, in primis argumentum solum procedere circa cogitationes cordium, & complexiones contingentes, quas beati non vident vi intuitus diuinae essentia, sed ratione manifestationis scientia, aut determinationis voluntatis diuinae, vt dictum est: haec autem non efficit, aut supponit hominè magis beatum: eò quòd non proueniat ex maiori penetratione essentiae diuinae cum esse possit maior vbi minor est penetratio essentiae, Deo liberè ostendente suam scientiam, aut determinationem suae voluntatis peculiari influxu. Quando autem diximus, beatos pro quantitate luminis gloriae videre plura, aut pauciora in Verbo, intelligimus, non quoad cogitationes cordis, & complexiones contingentes, sed quoad naturas rerum, & complexiones necessarias, quae videntur vi intuitus diuinae essentiae eò plures, quò plus penetratur diuina essentia.

Dicendum est deinde Diuum Thomam solum asserere, vnumquemque beatorum ex complexionibus contingentibus, & cogitationibus cordis cum minimùm videre, quae spectant ad suum statum, neque opus esset, vt magis beatus illas easdem videret, si ad suum statum non spectant: eò quòd non

D. Thom. sententia quo pacto defendi possit.

Angeli quo ad custodiam hominum, decursu quoque Ecclesiae, in proprio genere illuminantur.

Ad primam partem secundi dubij. Videro plura contingentia in Deo cur maiore beatitudine non arguant. Si loquar plura naturas rerum, pluraque complexiones eas in Deo, supponit esse magis beatos, quòd maiores sunt, eò vniversim plura videri in Deo, quae ratione verum.

Ratio practica cur Deum speculè voluntarium dicatur.

Caietani sententia.

Insignatur.

cognoscantur vi intuitus diuinæ essentia, sed Deo liberè insuper illa manifestare per peculiarem concursum, atque influxum in eandem visionem: id verò non impedit quominus semper magis beatus plura videat, quam minus beatus, vel quia maior est excessus naturarum & complexionum necessariorum, quas videt ratione maioris luminis, quam sit excessus complexionum contingentium, quas minus beatus intuetur, eò quòd plures ad statum minus beati pertineant: vel certè quia ex aliorum statibus, atque decursu Ecclesiæ, multò plures complexiones contingentes ostendit Deus magis beato, quam sint illæ, quæ ad statum minus beati spectant.

Ad secundam partem secundi dubij. Beatos maiores de natura in specie & individuo & complexionibus necessariis nihil latet in Deo quod intuetur minores beati.

Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum est, argumentum vim habere in naturis, siue in genere, siue in specie, aut individuo sumptis, & in complexionibus necessariis earum. Atque ita propter illud argumentum credo, semper magis beatum videre in Verbo quæcumque horum minus beatus in Verbo contemplantur: non verò existimo argumentum habere vim in cogitationibus cordis & complexionibus contingentibus, quas non intuetur beati in Verbo præcisè ratione luminis gloriæ, & intuitus diuinæ essentia, sed ratione libera ostensionis, qua Deus peculiari influxu illis ostendit suam scientiam, aut determinationem suæ voluntatis circa illas: poterit namque Deus ostendere aliquas ex illis habenti minus lumen gloriæ, minusque diuinam essentiam penetranti, quas tamen habenti maius lumen gloriæ, magisque diuinam essentiam penetranti non ostendit, vt explicatum est.

M E M B R U M V I.

Responsio ad tertium dubium, & an anima Christi videat infinita in Deo.

Beatos, etiam anima Christi, cognoscere non posse simul infinita, qui arbitrentur.

Circa tertium dubium multi Doctores, propter argumenta quæ retulimus, censent, nullum beatorum etiam animam Christi, cognoscere infinita actu in Verbo: habitualiter tamen cognoscere infinita per habitum infinita illis in Verbo representantem, quo proinde licet simul cognoscere non possint infinita, eò quòd attentio intellectus sit finita, successiue tamen intueri possunt in Verbo infinita, si successiue attendunt modò ad hæc, modò ad illa obiecta ex infinitis, quæ per talem habitum representantur. Huius sententiæ citatur Henricus quodlibeto 5. q. 14. at tamen in ea quaest. non loquitur de cognitione in Verbo, sed de cognitione naturali Angelorum, censetque Angelos, neque per species desumptas à rebus, neque per species infusas, sed per habitum quandam vnù numero inditum à principio suæ creationis cognoscere res creatas, postèque, si velint, successiue cognoscere infinita, pro arbitratu ad alia atque alia obiecta attendentium: neque eo in loco, neque quodlibeto 17. quaest. 5. ubi ab aliis citatur illud aliud affirmat.

In affirmat vult utique beati successiue videre in Deo singula omnia, quæ Deo videt.

Hanc nihilominus sententiam amplectuntur D. Bonaventura in 3. d. 14. artic. 2. q. 3. iunctis duabus quaestionibus præcedentibus, Marfilus in 3. qu. 10. art. 2. part. 3. illius articuli, & Guilielmus Varro, què Gabriel in 3. dist. 14. q. 1. citat. At tamen, si attentè legantur, non alium habitum constituunt, quam visionem ipsam beatificam, qua ex se, vt dicunt, primò representat Verbum, etiamve ipsam diuinam, & secundò omnia quæ in ea sunt eminenter: & idèò visionem cuiusque beati sufficientem

esse aiunt, vt per eam intueri possit beatus in Verbo quodcumque eorum, quæ eminenter sunt in Deo, si ad illud voluerit aduertere, illudque voluerit intueri: at non posse ea visione intueri simul omnia, quæ in Deo sunt eminenter, eò quòd illa sint infinita, virtusque finita intellectus cogitare non possit actu infinita simul ad eaque simul attendere. Atque hac ratione volunt in anima Christi habitualiter esse scientiam, non solum infinitorum, sed etiam eorum omnium, quæ Deus, quatenus Deus scit: actu verò solum esse scientiam finitorum. Quare sententia horum Doctorum non est alia à Scoti, quam proximè subiiciemus, neque Scotus diuersam eam esse censet, sed eandem magis explicitam, vt cuique Scotum intuenti erit manifestum. Et planè commentitium esset constituere in beatis habitum, præter lumen gloriæ, & visionem Verbi, quo beati habitualiter intuerentur res in Verbo, & quo, quando vellent, prodire possent in actualem cognitionem earum in Verbo: quandoquidem ea ipsa visione, qua beati intuentur Verbum, cognoscunt res in Verbo tamquam obiectum secundarium in obiecto primario priùs cognito.

Scoti sententia.

Scotus ergo in 3. distinct. 14. quaestio. 2. propter quantum illud argumentum de attentione, quæ, quòd potentia finita ad plura simul aduertit, eò remissior est ad singula, censet, in primis animam Christi non videre actu infinita in Verbo: at tamen ad hunc sensum credit habitualiter videre non solum infinita, quæ sunt, fuerunt, & erunt, sed etiam omnia, quæ diuina potentia esse possunt, & quæ ipse Deus diuina sua scientia comprehendit, quòd per eandem visionem, qua anima illa videt Verbum, relucet sibi omnia in Verbo, ita vt singula, si ad illa aduertat, possit per eandem visionem intueri. Quia tamen, vt inquit, habet mentis attentionem finitam, qua simul ac semel ad infinita non potest aduertere, idèò quocumque intuitu solum finita videre potest: successiue verò potest per eandem visionem percipere infinita, imò & omnia, quæ Deus ipse diuina sua scientia cognouit, si successiue, ad liberum suæ voluntatis imperium, ad hæc aut illa aduertit.

Conueniunt ergo Scotus, Bonaventura, Marfilus, & Varro cum Durando, quæcumque visionem diuinæ essentia representare intellectui cuiuscumque beati omnia quæ diuina potentia esse possunt, quæque Deus sua scientia comprehendit. Dissentiunt verò ab eo, eò quòd Durandus credit per quæcumque visionem omnia illa simul videri: Scotus autem & cæteri Doctores, propter finitam vim attentionemque intellectus, credunt finitam solum videri simul posse, plura tamen aut pauciora pro ratione maioris aut minoris attentionis: successiue verò posse videri omnia, hoc est, nullum esse, quòd à beato videri non possit.

Scotus, D. Bona. & alij in quo consentiant cum Durando, & in quo ab eo dissentiant.

Quia ergo per visionem, iuxta Scoti sententiam, intellectus beatus constituitur in actu primo, & in potentia propinqua ad videndum infinita ad quæ indifferenter potest aduertere, ait Scotus, per visionem (licet sit quidam actus) posse beatum dici habitualiter cognoscere infinita: latius namque sumpro vocabulo habitus, id per quod intellectus constituitur in actu primo, habitus dici potest.

Beati, ex Scoti & Bonau. sententia, quæ ratione beatifica videri habitualiter infinita.

Quòd si contra Scotum obiciatur, inde sequi, non esse discrimen hæc in parte inter animam Christi, & animas cæterorum beatorum: quippe cum non solum anima Christi, sed etiam cæteri beati eodem modo possint infinita cognoscere. Respondet, hoc esse discrimen, quòd anima Christi ordi-

Obiectis aduersus Scotum.

Respondet.

natè

natè potest velle videre, ad hunc sensum omnia, quòd potest velle videre ex visibilibus illis quæcumque indifferenter animæ verò cæterorum beatorum non nisi hæc aut illa, prout beatitudo cuiusque postulauerit.

Insignitur Sciti, & alio non opinio.

Opinio hæc, quatenus affirmat, beatos quacumque visione beatifica videre posse in Verbo quemcumque effectum Deus potest facere, supra impugnata est. Ad id enim necessaria esset infinita penetratio diuinæ essentia, quæ cum finito luminae gloriae esse nequit.

Anima Christi pro sua dignitate videtur simul in Verbo inspicitur.

Quatenus verò affirmat, neque ab intellectu animæ Christi videri actu infinita, sed habitualiter modo explicato, multo probabilior existimo opinionem D. Thomæ, quæ oppositum asserit. Primò, quoniam consonat magis dignitati Christi Domini. Vnde glossa super illud Apocal. 5. *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere diuinitatem & sapientiam*, ait, id est, *omnium cognitionem*. Quia enim constitutus est vniuersorum Dominus, decet, vt eius actualis cognitio cum minimùm tantùm late pateat, quantum ipsius dominatio ac potestas sese extendit; idque vni ipsa hypostatice, ratione cuius Christus, quatenus homo, constitutus est Dominus vniuersorum, postulabat, innique videtur verbis illis Ioan. 1. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vniuersi à Patre, plenum gratia & veritatis*, id est, cognitionis rerum omnium, quam eum habere decebat, qui simul erat vniuersus à Patre, & Dominus omnium. Quare longè maior ratio est quòd Christus Dominus actu in Verbo intueatur omnia, quoniam non solum iudex, sed & Dominus constitutus est, ac proinde vt intueatur infinita, quæ quatenus Deus cognoscit scientia visionis, quàm quòd quibus aliorum beatorum in Verbo intueatur omnia, quæ ad ipsum quoquo modo spectant.

Viso beatifica velabiliter non est, sed autem in omnino inueniuntur.

Secundò, quoniam ex Augustino 15. de Trinit. cap. 16. *in Verbo non erunt volubiles cogitationes nostræ, sed omnia simul inuenimus*: iuxta Scoti autem sententiam, modò hæc, & modò illa successiue in Verbo intuebimur. Licet autem Augustinus ibi addat verbum, *fortasse*, quod dubitationem innuit: 12. tamen Confessionum c. 13. asseueranter omnino ab Angelis in Verbo omnia simul videri affirmat.

Tertiò, quoniam Scotus omnes beatos asserit videre posse tot res, quot videre potest anima Christi: quod quidem est satis durum. Neque satisficit id, quod subiungit, nempe quòd licet possint, non tamen ordinatè possunt velle videre illa omnia. Si namque possunt non video quæ inordinatio cernatur, si ea videre velint.

Quartò, quoniam visio beatifica est operatio naturalis, & non libera: Scotus autem eam liberam omnino ad videndum in Verbo modò has res, modò illas, pro cuiusque beati arbitrio, constituit.

Quintò, quoniam visio beatifica est suapte natura stabilis, & expers omnis corruptionis: fingi autem nequit esse eamdem prorsus visionem, permaneretque omnino inuariatam, atque incorruptam, si per eam modò has, modò illas res beati contemplantur. Quamuis enim respondero possit Scotus, verbum productum per visionem diuinæ essentia esse similitudinem obiecti primarij, & non secundarij, hoc est, essentia, & non creaturarum, in essentiaque penetrata secundum certum ac determinatum gradum videri posse per idem verbum indifferenter plures creaturas, quæ in ea ita cognita virtute continentur, videri verò modò has, modò illas pro vt intellectus ad has aut illas aduertit, attamen cum

Molina in D. Thomæ.

attentio intellectus non sit aliquid distinctum à visione qua producit, verbum, fingi nequit distincta attentio ad aliquas peculiare creaturas, quin variatio fiat in visione atque actione qua producit verbum; atque adeò in verbo & termino ipso per eam actionem producto.

Sextò, cum nihil possit esse volitum, nisi prius cognoscatur, non poterit voluntas beati mouere intellectum, vt potius ad hæc, quàm ad illa aduertat, eorum quæ nondum actu cognouit in Verbo: imò esto iam antea illa cognouerit, si ab illis considerandis diuertat, cum necessariò, vt voluntas imperet intellectui vt potius in vnum obiectum particulare, quàm in aliud suam aciem defigat, praequiratur actualis cognitio, aut actualis recordatio illius, numquam voluntas poterit imperare intellectui, vt potius ad hoc singulare obiectum, quàm ad aliud aduertat in Verbo, si ad illud actu non aduertebat: falsò ergo dicunt autores huius sententia ad imperium voluntatis beatum aduertere potius ad hoc obiectum in particulari: quàm ad aliud eorum, quæ refulcent in Verbo, illudque potius cognoscere actu, quàm aliud.

Ad argumentum ergo in tertio dubio primo loco propositum admittenda est sequela, quæ satis aperte ibi comprobatur. Ratio autem quare admittenda sit, hæc est. Quoniam ad essentiam cognitam & penetratam secundum certum gradum, quod fit per certum lumen gloriae, habere poterunt infinita (maximè indiuidua) habitudinem cognoscibilem in ea, atque ex ea, eò quòd non maior, neque alia virtus requiritur ad productionem cæterorum: eaque de causa per lumen, per quod cognoscitur vt potius producere vnum, atque vt eminenter in se illud idem continens, cognoscatur etiam potens producere cætera, illaque in se eminenter continere: & lumen, quod non est satis, vt cognoscatur potens producere cætera, eaque in se eminenter continere. Ad probationem verò falsitatis consequentis concedendum est, non iuxta proportionem luminis ad lumen esse proportionem rerum cognitarum ad res cognitatas in Verbo. Quamuis enim, qui plura videt in Verbo, indigeat ad id maioris lumine, quàm indigeat is, qui pauciora intuetur: eò quòd intuerus plurius in Verbo proueniat ex eo, quòd penetratur magis diuina essentia, ad quod maius lumen est necessarium: non tamen quacumque additio luminis efficit, vt plura videantur, sed aliquando solum facit, vt ea quæ antea videbantur, videantur melius, quàm antea viderentur. Cuius rei hæc est ratio. Quoniam licet additio luminis semper efficiat, vt melius ac magis penetratur diuina essentia, atque adeò vt melius videantur in ea, quæ seclusa ea additione in ea viderentur, non tamen semper efficit, vt essentia penetratur, vt continens eminenter alia: eò quòd ad id non fit satis quæuis maior penetratio essentia, sed certa quadam latitudine penetrationis tanta, quanta opus est, vt cognoscatur quatenus eminenter continens alia, & vt illa in particulari valens producere ad quod non satis est quacumque additio luminis, sed requiritur certa ad id accommodata. Atque ex eadem causa & radice prouenit in primis, vt additio partii luminis gloriae interdum efficiat, vt videantur de nouo multò plura in Verbo, quàm essent illa, quæ antea videbantur magna copia luminis, cui fit additio talis exigui luminis: eò quòd paruum illud lumen compleat copiam & latitudinem luminis, quæ sa-

Ad argumentum in tertio dubio primo loco propositum. Luminis gloria datur certa copia eà qua beati videre possunt infinita, & cum quacumque minori non possunt.

Non quodcunque incrementum luminis facit vt plura in verbo videantur.

is sit vt attingatur ac penetratur essentia vt virtute
 continens longè maiorem illam multitudinem rerum. Ex eadem quoque causa & radice deinde
 prouenit, vt additione exigui luminis videantur
 infinita, cum tamen per magnum alioqui lumen,
 cui fit talis parua additio, solum viderentur finita.
 Talis namque parua additio completere potest lati-
 tudinem luminis, quæ necessaria est, vt essentia
 penetratur, vt virtute continens infinita quædam,
 quæ ad ipsam ita cognitam, hoc est, quoad id
 quod de ea penetratur, habeant habitudinem pro-
 ducibilem ab eadem, idque in essentia, atque ex
 essentia ita cognita conspiciatur. Inter ea ergo, quæ
 cognoscuntur in Verbo, & lumen gloriæ, per quod
 cognoscuntur, non requiritur proportio mathe-
 matica, vt quantum est lumen tot sint cognita,
 aut iuxta proportionem luminis ad lumen sit pro-
 portio rerum cognitarum ad res cognitatas, sed re-
 quiritur proportio, hoc est, accommodatio vnius
 ad alterum in eo sensu, quem artic. 1. huius quæ-
 stionis, atque aliis sequentibus explicauimus.

Anima Christi
 si quo pacto
 videat infi-
 nita.

Anima ergo Christi maxima quadam copia lu-
 minis gloriæ, tametsi certa & finita, qua tamquam
 anima vnigeniti à Patre est perfusa, penetrat essen-
 tiam diuinam vt causa est, atque vt eminenter con-
 tinet, non solum omnia, tam in diuiduo, quam in
 specie & genere, quæ Deus statuit facere atque re
 ipsa tandem erunt, sed etiam multa alia quæ num-
 quam erunt; & idcirco ea omnia atque ad eam infi-
 nita, intuerur in essentia diuina quo ad earum natu-
 ras & proprietates vi intuitus diuinæ essentia. In
 scientia verò diuina, aut in determinatione diuinæ
 voluntatis, quæ peculiari à Deo influxu ei manife-
 statur quoad prædicta omnia, intuerur cogitatio-
 nes omnes cordium atque futura omnia contin-
 gentia, quæ fuerunt, & in æternum erunt, atque
 ita, præter cognitionem multarum rerum, quas
 Deus scit scientia simplicis intelligentiæ, habet plen-
 tissimam scientiam eorum omnium quæ Deus scit
 scientia visionis: quæ planè, vt quæst. 14. ostende-
 mus, sunt infinita. Si enim Bernardus sermone de
 triplici genere bonorum, de visione beatifica cuius-
 que beatorum ait, *O sapientia qua tunc omnia, qua
 in celo, & qua in terra sunt, perfectissime cognoscemus
 in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem ha-
 bebent.* Et addit, *Cuius illa (iuxta Ioannem) puris-
 simo vitro similis erit, vt sicut per vitrum dilucidissime
 cernimus, sic aliorum conscientias clarissime videbi-
 mus,* quanto magis animæ Christi cognitio om-
 nium quæ in æternum futura sunt, etiam quoad
 cogitationes cordium, & futura contingentia, con-
 cedenda erit in diuina essentia per visionem beati-
 ficam: Si item in extremo iudicio, iuxta Danielem
 7. cap. libri aperiendi sunt, hoc est, omnium homi-
 nū conscientia singulis diuinitus manifestatæ sunt
 notitia quadam infusa, qua vnusquisque tam multa
 ex cogitationibus cordium, & aliorum factis clarè
 conspiciet, quanto rationi consonantius est, Chri-
 stum per scientiam beatam intueri in Verbo cogita-
 tiones omnes cordium, & futura omnia continen-
 tia, quæ in æternum futura sunt: cum id vt longè fa-
 cilius sese offerat in diuina essentia, atque in scien-
 tia diuina tamquam in vnicò obiecto primario, in
 quo omnia illa elucet, quam cognosci in proprio
 genere notitia supernaturali tam multa, quæ in die
 iudicii circa conscientias aliorum singulis in seip-
 sis, & non in aliquo vno obiecto primario, manife-
 standæ sunt: Propter hanc tantam lucem cognitio-
 nis omnium cogitationum & omnium futurorum
 contingentium in Verbo, & in scientia diuina (ve-

rifimile namque est nihil eorum Christum latuisse
 in Verbo, quæ per scientiam infusam agnoscebat in
 proprio genere) cum discipuli Ioannis 1. 1. ei dixil-
 sent, *Nunc querebant te Iudæi lapidare, & iterum va-
 dis illuc?* Respondit Christus, *Si quis ambulauerit in
 die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: si au-
 tem ambulauerit in nocte, offendit quia lux in eo non
 est,* quasi diceret. Cum ego, quæ homo, in abun-
 dantiori luce ambulem, cogitationesque omnes
 cordium, & futura omnia plenè conspiciam, facis
 scio, an periculum aliquod sit in hac mea reuerfio-
 ne in Iudæam. Propter eandem lucem Ioannis 2.
 dicitur, *Ipse autem Iesus non credebat semetipsum
 eis, eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat,
 vt quis testimoniam perhiberet de homine, ipse enim
 sciebat quid esset in homine.*

Ad primum
 rium qua in
 tertio dubio
 secundo loco
 proposita sūt.

Ad confirmat-
 ionem.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad primū
 rium qua in
 tertio dubio
 secundo loco
 proposita sūt.

Ad confirmat-
 ionem.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad primum
 rium qua in
 tertio dubio
 secundo loco
 proposita sūt.

Ad confirmat-
 ionem.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad confirmat-
 ionem.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad quartū.

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

Ad quintū.

Acertio ad
 vna creatu-
 ram, in esse

ita non mi-
nus quæsti-
o ad aliud.

te imminuit (alioquin beati ex visione creatura-
rum in Verbo incommodum reportarent: quippe
remissius ipsam essentiam viderent,) ita attentio
ad vnam creaturam in essentia non minuit atten-
tionem ad reliquas: eò quòd attendendo ad essen-
tiam, per eandem attentionem attendunt secun-
dario ad singulas creaturas, quæ in ea ita cognita
relocant.

Ad sextum.

Ad sextum, licet fieri nequeat, vt videntes diui-
nam essentiam mereantur, & multò minus demere-
antur: de iis enim solum est sermo in re propo-
sita, neganda est sequela: quoniam non iuxta pro-
portionem multitudinis ad multitudinem homi-
num, quas odio profequimur, resultat proportio
demeriti odij ad demeritum: duplex namque ex-
cessus hominum non efficit duplam malitiam, sed
semper decrefcit proportio, ac proinde non est ne-
cessè, vt malitia in actu sit infinita. Simile argumen-
tum fieri posset, si odium esset infinitorum, quos
Deus sua omnipotentia successiue potest facere, &
aliquis omnes simul haberet odio, quos Deus suc-
cessiue potest facere, aut si quis haberet odium infi-
nitorum, cum hoc addito, si esse possent. Quare
vt aduersarij responderent ad argumentum ita con-
fectum, eodem modo respondendum esset argu-
mento, quod contra nos conficiunt. Simile etiam
argumentum posset fieri de odio Dei, quod ex ob-
iecto præponderat odio infinitorum hominum, si-
milèque calculationem dissoluimus: 1. 2. dum sermo
esset, vtrum aliquod esset peccatum veniale ex
natura rei, & 3. part. quaest. 1. art. 2. dum sermo esset
de quantitate malitiæ peccati lethalis, & idcirco
modò non opus est, vt amplius in argumenti solu-
tione immoremur.

MEMBRUM VIII.

Quartum & quintum dubium dissoluntur.

Ad quartum
dubium.
Beati quo
lumen glo-
riae inuenitur
cum iudici-
o, immen-
se infinita
alia possibi-
lia sed eade
ipse.

Dubij quarti argumentum alios fortè non con-
uincet, me tamen conuincit: non enim video,
quare lumen gloriæ, quod sit satis ad intuemum in
diuina essentia vnum indiuiduū vnus speciei, non
sit satis ad intuemum singula alia eiusdem speciei.
Quare cum in patria non sint volubiles nostræ co-
gitationes, quoad ea quæ cognoscuntur in Verbo:
& visio vnus in diuina essentia non impediatur visio-
nem cæterorum, quæ in eadè gradu cognita, pos-
sunt videri, vt explicatum est, non video, cur negan-
dum sit, eum, qui videt vnum indiuiduum vnus
speciei, videre etiam infinita alia, quæ sub eadem
specie esse possunt. Neque D. Thomas vnquam ne-
gavit alios beatos videre posse infinita in Verbo,
quin potius tertio contra gentes, loco suprâ mem-
bro 4. citato expressè asseruit, singulos beatorum vi-
dere in Verbo infinitas species figurarum, numero-
rum, & proportionum, quæ in infinitum possunt
multiplicari. Quòd autem peculiariter tribuit ani-
mæ Christi, est, quòd videat omnia indiuidua, non
solum quæ sunt, fuerunt, & erunt: sed etiâ quæ sunt
in potentia creaturarû, quas Deus condidit: & quòd
videat infinitas complexiones contingentibus, & in-
finitas cogitationes cordiû, imò omnes futuras,
quod nulli alteri concessum est: quiuis enim bea-
torum ex complexionibus contingentibus & co-
gitationibus cordium solum intuetur finitas, prout
quantitas gloriæ, & status cuiusque postulat.

Beati aliqñ
Christo etiâ
vntate pos-
sunt intueri.

Ad primam
partem quinti
dubij Christi
pater, vt ho-

Ad primam partem quinti dubij negandum est
antecedens. Asserere namq; Filium, quatenus Deum,
nescire quando futura sit dies iudicij, hæreticum est:

A cum eadem sit scientia Patris, & Filij, quæ de re vide
Castro de hæresi, Verbo Deus, hæres. 8. & D. Th.
3. part. q. 10. art. 2. ad primum. Asserere verò Filium,
quatenus hominem, eandem rem ignorare, fallum
est & temerarium. Si enim, vt Chrysolost. ait, Filio, vt ho-
mini, datum est scire, qualiter oporteat iudicare, quòd
maius est vnique maiore cum ratione affirmadum est da-
tum illi esse scire, quando futura sit dies iudicij, quòd mi-
nus est. Quod ad testimonia citata attinet, Amb. 5. lib.
de fide ad Grajanum c. 8. de testimonio Marci 13.
ait. Veteres codices Græci non habent, quòd nec filius scit.
Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Pater,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre luminum, hoc est, à Deo Trino &
vno, qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem, sensum illorum verborum, iuxta comuni-
orem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

mo, nouit
quædo futu-
ra sit dies
iudicij.

B Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Pater,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre luminum, hoc est, à Deo Trino &
vno, qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem, sensum illorum verborum, iuxta comuni-
orem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

C Quæ ratione videatur adiectum proditur, dum ad inter-
pretationem tanti sacrilegij derivatur, ab Arianis vide-
licet. Hæc Ambros. Nonnulli codices Græci testimo-
nio Matthei 24. citato habebant, Neque filius hominis.
Hieronymus tamen ad eum locum affirmat, in Græ-
cis codicibus Adamantij & Pierij id non haberi.
Idem testatur Euthymius, codicelque Latini com-
muniter id non habent. Posito tamen, quòd habe-
atur apud Marcum, vt codices Latini communiter ha-
bent, dicendum est in primis, in illis locis, Pater,
non sumi personaliter, sed essentialiter, vt sumitur
in principio orationis Dominicæ, & in illo testimo-
nio Iacob. 1. Omne datum optimum, de sursum est de-
scendens à Patre luminum, hoc est, à Deo Trino &
vno, qui propter beneficium creationis iure optimo
Pater noster nuncupatur. Quare ex eo quòd dicitur,
solus pater, non excluditur Filius, quatenus Deus.
Imò esto Pater sumeretur personaliter, non exclu-
deretur Filius, vt patebit inferius cum de ineffabili
sanctissima Trinitatis mysterio sermo erit. Dicen-
dum est deinde, quòd attinet ad Filium quatenus
hominem, sensum illorum verborum, iuxta comuni-
orem expositionem Sancto-ri, esse, neque Filium
id scire, scilicet vt dicat, & reuelet: quando enim
aliquid secretò accipimus, interrogati de eo, possumus
dicere sine mendacio, nos nescire, in eo videlicet
sensu, vt reuelemus, vt suo in loco ostendendum
erit. Quare cum Christus Dominus cognitionem
hanc acceperit ea lege, vt secretò seruaret, propterea
quòd expediret nobis id nescire, vt ea ratione cau-
tiores essemus, iuxta illud Actuum 1. vbi interro-
gatus Christus de eadem re respondit, Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate, ideò sine mendacio dixit, neque Fi-
lium scire, videlicet vt reuelet. Expositionem hanc
latius & bene persequitur Castro loco citato. Alij
dicunt verbum illud, nec Filius, ita intelligendum
esse, quòd neque Filius sciat à se, iuxta illud, doctri-
na mea non est mea, id est, habeo illam ab alio acce-
ptam. Alij intelligendum esse de scientia naturali, &
non de acquisita.

D Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum
est, cognitionem illorum omnium, non tam specta-
re ad Christum, quia iudex est constitutus viuorum
ac mortuorum, quàm ex eo, quia ei subiecta sunt
omnia, & ipse est omnium Dominus, vt suprâ di-
ctum est: quare ex hoc capite ad datum illius ani-
mæ sacratissimæ cognitio illorum omnium spectat,

Ad secundam
partem.

E Ad secundam partem eiusdem dubij dicendum
est, cognitionem illorum omnium, non tam specta-
re ad Christum, quia iudex est constitutus viuorum
ac mortuorum, quàm ex eo, quia ei subiecta sunt
omnia, & ipse est omnium Dominus, vt suprâ di-
ctum est: quare ex hoc capite ad datum illius ani-
mæ sacratissimæ cognitio illorum omnium spectat,

DISPUTATIO VI.

Vtrum beati in verbo intueantur preces, quas ad
eos fundimus, visioq; beatifica simplex noti-
tia sit, & vtrum in proprio genere vi-
dere possint omnia que in diuina
potentia continentur.

Beati videt
preces que
ad eos fun-
dantur.

Dissoluenta sunt vltimo loco tria dubia propo-
sita ad pleniorè intelligentiam eorum, quæ
in

in hoc articulo disputantur. Quod ad primum attinet, dubitandum non est, beatos videre, cognoscere preces, quæ ad eos funduntur, siue eas videant in verbo, siue per reuelationem in proprio genere. Ecclesia namque preces ad eos fundit, quasi nihil dubitans, quod eas percipiant: cum eos interpellando sic alloquatur: *Sancta Maria, ora pro nobis. Sancte Petre, ora pro nobis. &c.* Quod si Ecclesia non supponeret nostras orationes ab eis videri atque audiri, prius oraret Deum, vt eas illis reuclaret, deinde suas ad beatos preces funderet.

Durandus in 4. d. 45. q. 4. art. 2. & Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. conclus. 8. asserunt, beatos non videre orationes ad se factas in Verbo, sed in proprio genere per reuelationem, quæ fit quando preces funduntur, atque in eadem sententia videtur esse Caietanus 3. p. q. 10. artic. 2. contra id quod dixerat 2. 2. quæst. 83. art. 4. ad secundum.

Beati vident Deum in verbo.

Contraria tamen sententia, quod scilicet eas videant in Verbo, est nobis amplectenda cum D. Th. 2. 2. loco citato, & in 4. d. 45. q. 13. artic. 1. Capreolo ibid. q. 1. Paludano q. 2. art. 3. conclusione 5. Maiore q. 5. Gabriele super Can. lect. 9. atque aliis. Si namque vt supra dictum est, beati reliqua ad respectantia vident in Verbo, non est cur ab horum numero excipiamus preces, quæ ad eos funduntur. Præterea huic sententiæ Concilium provinciale Senonense in decretis fidei, decreto 13. vbi hoc ipsum affirmatur.

Beati alij à Christo, & Dominâ nostra nec preces nec alia, quæ ad eorum statum pertinent vident in Deo statim à principio suæ beatitudinis.

Vt tamen verum fatear, non mihi videtur improbabile (si Christum demas, ad cuius dignitatem pertinet, vt statim à principio suæ beatitudinis videat omnia, quæ ad ipsum spectant, & Dominâ nostram, quæ merito, prærogatiuis peculiaribus excellit) cæteros beatos non statim à principio suæ beatitudinis videre in Verbo preces quæ ad ipsos decursu temporis fiunt, cæteraque, quæ ad statum cuiusque lapsu temporis spectant, sed tunc quando preces funduntur, & cætera fiunt, Deo per suum peculiarem influxum in visione beatifica hæc illis de nouo manifestante, extendentique eo influxu visionem ad illa etiam intuentium. Neque id est volubiles esse cogitationes beatorum, quasi de quibusdam deducantur in alias, eo modo quo, iuxta sententiam Scoti & Bonauenturæ, essent volubiles; quandoquidem nihil eorum quæ semel intuentur desinant in æternum intueri. Neque est corrupti aliqua ex parte visionem beatificam, sed solum extendi, & augeri comparatione obiecti secundarij atque amplius accidentaliter perfici.

Visio beatifica, & apprehensiva est, & iudicativa cognitio sine ulla complexione.

Moueor autem ad hoc ex eo, quoniam durum est admittere, D. Petrum, & alios Sumos Pontifices, iam nunc conspiciere totum decursum Ecclesiæ militantis. Eo enim dato quam ratione negari potest eos à principio suæ beatitudinis scire quando futura sit dies iudicij? Si item concedatur, singulos beatos iam modò videre omnes preces, quæ ad eos funduntur, intuebuntur sanè preces, quas ad ipsos fundent iusti in igne extremæ conflagrationis positi, atque adeò cognoscent quado futura sit dies iudicij. Præterea durum est admittere beatos præscire, qui viatorum sint prædestinati, & quibus auxilij, atque operibus perducendi sint in vitam æternam, aliisque similia prævidere, quæ ad decursum Ecclesiæ pertinent, & circa quæ decursu temporis Angeli inferiores illuminari solent à superioribus, qui tunc à Deo immediatè notitiam illorum accipiunt.

Singuli beatorum diuina potentia possunt cognoscere.

Quod ad secundum dubium attinet, cum visione beatifica tam multa conspiciantur in Verbo, non immerito quaeret aliquis, siue notitia simplex, an com-

plexa: & an sit apprehensiva, vel iudicativa. Ad quod dicendum est, esse vnicam simplicissimam notitiam apprehensivam simul simplicium, & iudicariam complexorum, secundum se, tamen omnis complexionis, atque compositionis expertem. Sicut enim Deus vnico intuitu cognoscit, & videt tam simplicia, quam complexa, apprehendens simplicia, & simul iudicans de complexis, & vt Angeli etiam sine vlla compositione apprehendunt simplicia, & intuentur veritates complexas: ita beati vnica simplicissima visione beatifica, & simplicia, & veritates complexas contemplantur. Vide, si placet, Sotum in 4. d. 49. quæst. 3. art. 3. conclusio. 9. latius de his disputantem.

Quod denique ad tertium dubium attinet, breuiter dicendum est, fieri optimè diuina potentia posse, vt singuli beatorum cognoscant in proprio genere omnes effectus diuinae, qui diuina potentia esse possunt, hoc est, quemlibet eorum indifferenter: non verò omnes collectiue. Vtrumque habet verum de homine, & Angelo, nihil curando, an sit beatus. Primum probatur, quoniam Deus potest producere speciem cuiusque effectus in intellectum cuiusque hominis, aut Angeli, atque euehere intellectum illum (si sit aliqua improprio inter ipsum & speciem) vt per illam possit cognoscere obiectum: ergo diuina potentia fieri potest, vt cognoscat omnes effectus diuinae, qui eadem potentia esse possunt. Confirmatur, quia potest Deus perducere quemcumque intellectum creatum in visionem sui: ergo maiori cum ratione in cognitionem cuiusque effectus in particulari, qui ipsius potentia esse possit.

Secundum verò probatur, quoniam fieri nequit, vt vnica notitia cognoscantur simul effectus omnes, qui diuina potentia esse possunt, nisi in aliquo vno cognoscantur, in quo omnes videntur & eminenter continentur, hoc est, in diuina essentia (vna etenim notitia non potest esse simul imago & similitudo immediata tot ac tam diuersarum rerum, præsertim cum inter illa nulla sit tā perfecta, quin dentur infinita alia specie distincta magis perfecta) cū ergo ostensum sit omnes effectus non posse cognosci ab intellectu creato in diuina essentia, eò quod ad id necessarium sit illam comprehendere, neque si in ea cognosci possent, notitia illa esset in proprio genere, de qua modò disputamus, inde efficitur sanè, vt vnica notitia cognosci nequeant. Quod verò neque multis, probatur. Quoniam si omnia, quæ Deus potest facere, cognosci possent simul in proprio genere multis notitiis, id sanè esset infinitis: datis namque quocumque finitis, adhuc restarent infinita species rerum cognoscendæ, perfectiores speciebus cognitæ per tales notitias: eò quod non detur suprema species quoad perfectionem essentialem: cum ergo simul esse nequeant infinita notitia, fit, vt nulla ratione valeant cognosci simul in proprio genere effectus omnes, qui diuina potentia esse possunt. Idque non solum actu, sed neque etiam habitu: quippe cum vt repugnet esse infinitas notitias simul, ita repugnet esse simul infinitas species intelligibiles, quæ tamen necessariae essent ad representandam immediatè tantam rerum multitudinem, & vt interuentu earum secundum habitum in intellectu esse dicerentur: præsertim cum inter naturas representandas dentur infinites infinitæ distinctæ inter se specie, & quarum quæuis habet infinitas alias perfectiores se, quæ per eandem speciem intelligibilem deberent representari, quod in nullius mentem cadere potest, fieri vlla ratione posse.

ARTI